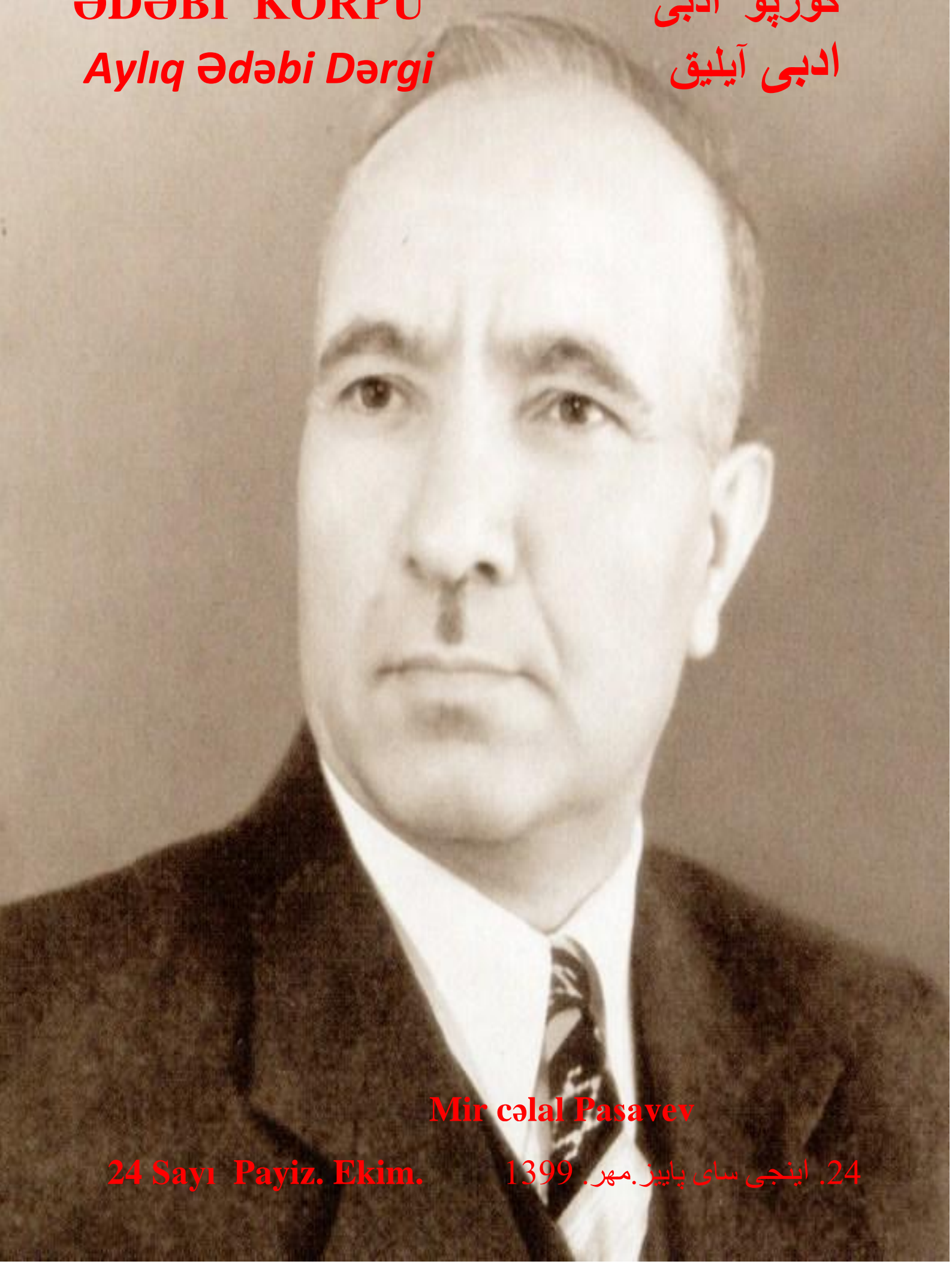

ƏDƏBİ KÖRPÜ
Aylıq Ədəbi Dərgi

كۆرپو ادبى
ادبى آيلىق

Mir cəlal Pasavev

24 Sayı Payız. Ekim.

24. اینجی سایی پاییز. مهر. 1399

BU SAYIDA

Casim Babaoğlu
Umud Qaradagli
Aref Sasani
Murad Muradov
Nigar Arif
Əkbər Rzayı Molan
Həcər Hüseynova
Şəfəq Nasir
Fəribə Mürətzayı
Canay
Məsud İslaml
Gülınar Səma
Aysu Muxtari

Bu sayda Mir Cəlal Paşayev haqqında olan yazıları Aydın Xan Əbilov cənabları əlimizə çatdırdılar və onların təklifi üzrə dərgimiz bu dəhı uhgdl üçün hazırlandı. Həçinin dərgimizə yaranan gündən bəri dayaq olduqları üçün təşəkkür edirik.

بو سایدا

جاسیم بابا اوغلو
اومود قاراداغلی
عارف ساسانی
مراد مرادوو
نیگار عارف
اکبر رضایی مولان
هجر حسین اووا
شفق ناصر
فربیا مرتضایی
جانای
مسعود اسلامی
گلنار سما
آیسو مختاری

بو سای 15 میر جلال پاشائیو حاقین 15 اولان یازیلاری آیدین خان اییلنو جنابلاری الیمیزه چاتدیردیلار و اونلارین تکلیفلری اوزره درگیمیز بو داھی عالییم اوچون حاضرلاندی. همچنین درگیمیزه یارانان گون دن بری دایاق اولدوقلاری اوچون تشککور اندیریک.

ƏDƏBİ KÖRPÜ

Aylıq Edebi Dergi

Yayın Yönetmeni
 Səxavət İzzəti

Yazışma Adresi
edebi.korpu@gmail.com

24.Sayı
Payız. Ekim 2020
(e-dergi)

ادبی کۆرپو
 آیلیق ادبی درگی

یونتمن
 سخاوت عزتی

یازیشما عنوانی
edebi.korpu@gmail.com

24.سای
پاییز. مهر. 1399
(نت درگی سی)

Bu Aşk**Casim Babaoğlu
Irak-Telafer**

Erenler yoluna imanla doldum,
Gönlümün içinde Emeldi bu aşk .
Aşık oldum bende menzile buldum,
Hak bana verdiği cemaldı bu aşk.

Aşık olmaz insan kül olmayınca,
Arî balı vermez gül olmayınca,
Yetişmezdir insan yol olmayınca,
Aşıklar sıfatı kemâldı bu aşk.

Çok aşık bu aşka gezip dolandı,
Köyden köye gedib bir şal kollandı,
Hak için deyseler oda ölendi,
Gece gündüz bende hayaldi bu aşk.

Aşık bilir düzen sazın telinden,
Aşık çile çeker aynı ilinden,
Bir güle bakmazdı başka gülünden,
Gönüller içinde visaldı bu aşk.

Çaldı *Babaoğlu* aşkın kapısını,
Kurdu hak yolunda gönül yapısını,
Şükür taptı bugün aşkın tapısını,
Gördüğüm yüzlerde hilaldı bu aşk.

بو عشق**جاسیم بابا اوغلو
عراق - تلعفر**

ارنلر یولونا ایمانلا دولدوم،
کۆنلومون ایچین ده عمل دی بو عشق.
عاشیق اولدوم من ده منزله بولدوم.
حاق منه وردوغو جمال دی بو عشق.

عاشیق اولماز اینسان قول اولمایینجا،
آری بالی وئرمز گول اولمایینجا،
یئتیشمزدیر اینسان یول اولمایینجا،
عاشیقار صیفتی کمال دی بو عشق.

چوخ عاشیق بو عشقه گزیب دولان دی،
کۆی دن کۆیه گندیب بیر شال قولان دی،
حاق ایچین دنسه لر اودا اؤلن دی
گنجه - گوندوز منده خیال دی بو عشق.

عاشیق بیلیر دوزهن سازین تئلین دن،
عاشیق چيله چکر عینی ایلین دن
بیر گوله باخمازدی باشقا گولون دن،
گۆنوللر ایچین ده ویصال دی بو عشق.

چالیدی بابا اوغلو عشقین قابی سین،
قوردو حاق یولون دا کۆنول یابی سین،
شو کور تاپدی بو گون عشقین تابی سین،
گۆردویوم اوزلرده هیلال دی بو عشق.

Düşür Yadıma**Aref Sasani**

Dolanda gözdəki göllər araz düşür yadıma
Axanda üzlərə sellər, araz düşür yadıma.

Hayanda bir dəli dalğa başın vuranda daşa
Bilin, bilin, bilin ellər araz düşür yadıma.

Görəndə bir gözəl öz zülfünü pərişan edir
Görəndə dalğalı tellər, araz düşür yadıma.

Qan ağlayır yenə mən tək buludların hamısı
Sızıldayır yenə yellər araz düşür yadıma.

Mənim tək yenə bir dalğa yüksəlir, yıxılır
Sınanda dünyada bellər araz düşür yadıma.

Gözüm deyər sözümü, göz yaşım aman versə
Susur gözümdəki dillər araz düşür yadıma.

دوشور یادیم**عارف ساسانی**

دولاندا گۆزدە کی گۆللر آراز دوشور یادیم
آخاندا اوزلره سئلر آراز دوشور یادیم.

هایاندا بیر دلی دالغا باشین ووراندا داشا
بیلین بیلین بیلین ائلر! آراز دوشور یادیم.

گۆرندە بیر گۆزل اۆز زولفینی پریشان ائدیر
گۆرندە دالغالی تئلر آراز دوشور یادیم.

منیم تکی یئنه بیر دالغا، یوکسلیر بیخیلیر
سیناندا دونیادا بئلر آراز دوشور یادیم.

قان آغلایر یئنه من تکی بولودلارین هامیسی
سیز یلدایر یئنه بئلر آراز دوشور یادیم.

گۆزوم دئیە ر سۆزومو گۆز یاشیم آمان وئرسە
سوسور گۆزومدە کی دئلر آراز دوشور یادیم.

Öldür məni**Umud Qaradagli**

Bir yol yaranmışig bir yol ölməyə
Sevgilim rəhm elə az öldür məni
Mən gara topraqda yatan dəyiləm
Qəbrimi qoynunda qaz öldür məni.

Zülfün tək günümü etsəndə qara
Dönmərəm sözümnən çəkilsəm dard
Könül sarayımı axtarib, ara
Olsam özgəsinə baz öldür məni.

İndi ki (umud)u saldın dillərə
Yaydın şöhrətini eldən ellərə
Deməyə sözüm var son nəsillərə
Götür gələmini yaz öldür məni.

اۆلدور منی**اومود قاراداغلی**

بیر یول یارانمیشیق بیر یول اۆلمە یە،
سئوگیلیم رحم ائله آز اۆلدور منی.
من قارا توپراقدا یاتان دیلیم.
قبریمی قوینوندا قاز اۆلدور منی.

زولفون تکی گونومو ائتسندە قارا،
دۆنمەرم سوزوننن چکیلسم دارا،
کونول ساراییمی آختاریب، آرا،
ولسام اوزگە سینە باز اۆلدور منی.

ایندی کی (اومودو) سالدین دیللەرە،
یایدین شوهرتینی ائلدن ائلەرە،
دئمە یە سوزوم وار سون نسیللەرە،
گوتور قلمینی یاز اۆلدور منی.

Sadiqin Xəyanəti

Murad Muradov

(hekayə)

Həyatdan vaxtsiz getmiş dostlara ithaf

O gecə ilk dəfə keçirdiyim hissləri heç nə ilə müqayisə edə bilmirəm, ümumiyyətlə, həmin hisslərin adı yox idi, bu vaxta qədər kəşf etməmişdim. Beş bacının birəcə qardaşı, mənim əziz dostum – Sadiq - “indi ölər, bu saat ölər” - can verir, ömrünün son saatlarını yaşayırdı. O, dünyada hər altı saniyədən bir adam öldürən şəkər xəstəliyindən uzun illərdir əziyyət çəkirdi. Ayları çarəsiz yatan Sadiqin dərindən dərman tapılmırdı. Getmədiyi yer, döymədiyi həkim qapısı qalmamışdı. Son günlər isə xəstəliyi daha da şiddətlənmişdi. Nə yeyir, nə də içirdi.

Gecənin zülmət qaranlığından işıqlı otaqa girdiyim üçün qamaşan gözlərimi qırpdım, handan-hana işığa alışımdım. Ev əşyalarından otaqda bir çarpayı, bir də rəngi solmuş taxta stul vardı. Çarpayıya söykədilmiş stulun üzərinə də bir fincan su və dərman qutuları qoyulmuşdu. Sadiqin bacıları, yaxın qohumları dizlərini qatlayıb yerdə oturmuşdular. Oturanlar bir-biri ilə nə barədəsə pıçıldaşmış, acı-acı ağlaşırdılar. Otaqda adam çox olduğundan hamı bir-birinə qısılmışdı. Əksəriyyətini tanıyırdım.

Məndən irəlində oturub əlini ağzına tutub, başını aşağı salıb, yanıqlı-yanıqlı ağlayan sarışın qadın Sadiqin həyat yoldaşı Zəhra idi. O, indi dünyanın ən bədbəxt, miskin adamına bənzəyirdi. Bu cansızlığı mənzərənin artıq ilk dəqiqəsindən əsəblərim sözümə baxmırdı. Özümü birtəhər sakitləşdirməyə çalışdım. Sadiqlə on ildən çoxuydu möhkəm dost idik. Bu on ildə ondan zərrə qədər də inciməmişdim.

Məndən soruşsaydılar ki, Əsl İnsan necə olmalıdır? Fikirləşmədən deyərdim: Sadiq kimi! Çünki o, qohum-əqrəbasına, biz dostlarına daim hörmətçil, həyat yoldaşına sadıq və mehriban olub. Balalarına can yandırır. Sadiqi hamının sevimlisi edən, sevilməyinin səbəbi elə onun yaxşı davranışlarıydı.

Dostlarla oturub-durmağı sevirdi, qonaqpərvərliyi də öz yerində. Söz düşəndə həmişə deyərdi:

“Artıq, bu dünyada çox günüm qalmadı”. Mən onun bu sözlərini ciddiyyə almazdım, gülüb keçərdim. Onun hər kəsdən gizlədiyi bir sirr, içində həbs etdiyi dərdi vardı. Onu için-çin yeyib bitirən, çətinə salan da bu ızdırab idi. İztirabımı içki tündlüyü belə unudura bilmirdi. İndi Sadiqin taqəti, gücü olsaydı, daima zehni qırıqdıran bu sirri barəsində yenə nəsə soruşardım. Təssüf ki, buna onun qüvvəsi çatmazdı. Üç-beş sözdən ibarət bir cümlə belə ciyərlərindəki havanı tükədir. Gözümün qabağında can verən dostuma baxdıca, can yox, ağır ağrıyırdı. O gün Sadiqin yanında mən özümü tamamilə yalnız hiss edirdim... Onun rəngi kətan kimi ağarmışdı. Yaxınlaşan ölüm arıq, çəlimsiz sifətini tanımaz hala salmışdı. Qəflətən qocalmışdı. O büzüşüb əriyir, heç nə danışmır, heç kəsə fikir vermirdi. Təkcə yaxası açıq köynəyindən tüklü sinəsinin qalxıb-endiyi hiss olunurdu. Birdən kimsə dedi:

- Molla dalınca adam göndərmək lazımdır.

“Molla” sözünü eşidəndə bədənimə üşütmə gəldi.

Damarlarım gərildi, beynim ağrıdan uğuldadı.

Dostumun əlini tutub, saçlarını sığalladım...

Çox keçmədi ki, özünü yetirən molla otaqa daxil olub, salam verdi, yer edib oturdu. Qalın saqqalına sığal çəkib, nəfəs dərmədən, “Yasin” oxumağa başladı. Açıq pəncərədən görünən qaranlıq bir qədər aydınlanmağa başlamışdı. Sadiqlə keçirdiyim günləri xatırladım. O xoş, unudulmaz günlər, kef məclisləri, dostların, tanışların unudulmaz simaları... Pəncərədən görünən göy üzünü seyr etdikcə yüngülləşir, gözlərimi səmanın təmizliyindən ayıra bilmirdim. Sonra Sadiqin üzünə baxdım. Hər ikimiz susmuşuq... Sübh namazına çağıran gur azan səsi eşidildi. Hamı bu səsdən diksindi. Mürgüləyən molla da oyandı, salavat çevirib, dua oxudu. Duanı bitirib dedi:

- Sakit olun, deyəsən vəsiyyət edir... Sadiq dodaqlarını tərpedirdi. Nəsə sayıqlayırdı.

Onun sol əlini ovcuma aldım. Bədəni getdikcə soyuyur, dərisi göyərirdi.

Quru dodaqlarını yalayırdı.

Pambığı suya batırıb, dodaqlarını islatdım.

Sadiqin son gücünü toplayıb xırıltılı, zəif səslə dediyi sözləri hamı eşitdi:

- Nərgiz... məni bağışla! Sənə xəyanət etdim... Səni Zəhraya dəyişdim...”

صادقین خیانتی...

موراد مورادوو

کۆچورن :
سخاوت عزتی

(حکایه)

حیاتدان واخت سیز گنتمیش دوستلارا اتحاف او گنجه ایلک دفعه کنجیردیم هیسلری هنج نه ایله موقایی سه انده بیلیم، عمومیتله، همین هیسلرین آدی یوخ ایدی، بو واختا قدر کشف ائتمیشدیم. بئش باجینین بیرجه قارداشی، منیم عزیز دوستوم - صادق - «ایندی اؤلر، بو ساعت اؤلر» - جان وئر، اؤمرونون سون ساعتلارینی یاشا بوردی.

او، دونیادا هر آلتی سانیه دن بیر آدام اؤلدوره ن شکر خستلیین دن اوزون ایلر دیر اذیت چکیردی. آیلاردی چاره سیز یاتان صادقین دردینه درمان تاپیلیردی. گنتمدی یئر، دؤیمدی هکیم قاپی سی قالمیشدی. سون گونلر ایسه خسته لیگی داها دا شیددتلنمیشدی. نه یئیر، نه ده ایچیردی. گنجه نین زولمت قارانلیغین دان ایشیغ لی اوتاقا گیردیم اوچون قاماشان گۆزلری می قیردیم، هان دان- هانا ایشیغا آلیشیدیم. ائو ایشیلارین دان اوتاقا دا بیر چارپایی، بیر ده رنگی سولموش تاختا ایستول واردی. چارپاییا سؤیکدیلیمیش ایستولون اوزرینه ده بیر فینجان سو و درمان فوتولاری قوبولموش دو. صادقین باجیلاری، یاخین قوهوملاری دیزلرینی قاتلایب یترده اوتورموش دولار. اوتورانلار بیر-بیری ایله نه باره ده سه پیچلداشیب، آجی-آجی آغلاشیدیلار. اوتاقا دا آدام چوخ اولدوغون دان هامی بیر-بیرینه قیسلمیشدی. اکثریتینی تانییردیم. من دن ایرلی ده اوتوروب علینی آغزینا توتوب، باشینی آشاغی سالیب، یانیق لی- یانیق لی آغلايان ساریشین قادین صادقین حیات یولداشی زهرا ایدی. او، ایندی دونیانین ان بدبخت، مسکین آدامینا بنزیردی. بو جانسیخیجی منزرنین آرتیق ایلک دقیقه سین دن اسلیریم سؤزومه باخمیردی. اؤزومو بیر تهر ساکتلیش دیرمه یه چالیشدیم. صادقله اون ایلدن چوخوی دو موهکمه دوست ایدیک. بو اون ایلدن اوندان زرره قدر ده اینجیمیشدیم. من دن سوروشای دیلار کی، اصل اینسان نجه اولمالی دیر؟ فیکیرلشمه دن دئیردیم: صادق کیمی! چونکو او، قوهوم-اقرباسینا، ییز دوستلاتینا دایم هؤرمتچیل، حیات یولداشینا صادق و مئهریبان اولوب. بالالارینا جان یاندیریب. صادقی هامینین سئویم لی سی ائدن، سئویمینین سببی ائله اونون یاخشی داورانیشلاری دی.

دوستلارلا اوتوروب-دورماغی سئویردی، قوناقرورلیگی ده اؤز یئرین ده. سؤز دوشه ن ده همیشه دئیردی:

«آرتیق، بو دونیادا چوخ گونوم قالمادی.» من اونون بو سؤزلرینی جدیه آلمازدیم، گولوب کنجردیم. اونون هر کس دن گیزلیدی بیر سیرر، ایچین ده حبس ائدی دردی واردی. اونو ایچین-ایچین یئیب بیتیره ن، چتینه سالان دا بو ایز تیراب ایدی. ایز تیرابینی ایچکی توندلویو بئله اونوت دورا بیلیردی. ایندی صادقین تاقتی، گوجو اولسای دی، دایما زهنینی قاریش دیران بو سیرری باره سین ده یئنه نسه سوروشاردیم. تسوف کی، بونا اونون قوه سی چاتمازدی. اوچ-بئش سؤزدن عبارت بیر جمله بئله جیرلرین ده کی هاوانی توکدیردی. گؤزومون قاباغین دا جان وئرهن دوستوما باخدیجا، جان یوخ، عقل آغریبیردی. او گون صادقین یانین دا من اؤزومو تامامیله یالقیز هیسس ائدیردیم...

اونون رنگی کتان کیمی آغارمیش دی. یاخینلاشان اؤلوم آریق، چلیم سیز سیفتینی تانینماز حالا سالمیش دی. قفلته ن قوجالمیش دی. او بوزوشوب اریگیر، هنج نه دانیشمیر، هنج کسه فیکیر وئر میردی. تکجه یاخسی آچیق کؤینین دن توک لو سینه سینین قالخب-ائندی هیسس اولونوردو. بیردن کیمسه دئدی: - موللا دالینجا آدام گؤندرمک لازیم دیر. «موللا» سؤزونو ائشی دن ده بده نیمه اوشوته گل دی. دامارلاریم گریل دی، بئینیم آغری دان اوغول دادی. دوستومون علینی توتوب، ساچلارینی سیغاللادیم... چوخ کنجمه دی کی، اؤزونو بیتیره ن موللا اوتاقا داخیل اولوب، سلام وئر دی، یئر ائدی اوتوردو. قالین ساقالینا سیغال چکیب، نفس درمه دن، «یاسین» اوخوماقا باشلادی. آچیق پنجره دن گؤرونه ن قاران لیق بیر قدر آیدینلانماغا باشلامیش دی. صادقله کنجیردیم گونلری خاتیرلادیم. او خوش، اونودولماز گونلر، کئف مجلسلری، دوستلارین، تانیشلارین اونودولماز سیمالاری... پنجره دن گؤرونه ن گؤی اوزونو سئیر ائدی کجه یونگولشیر، گؤزلری می سمانین تمیزلین دن آیرا بیلیردیم. سونرا صادقین اوزونه باخدیم. هر ایکیمیز سوسموشوق... سوبه نامازینا چاغیران گور اذان سسی ائشیدیل دی. هامی بو سس دن دیک سین دی. مورگوله یه ن موللا دا اویان دی، سالوات چئویریب، دعا اوخودو. دعانی بیتیریب دئدی: - ساکت اولون، دئیه سه ن وسیت ائدیر... صادق دوداقلارینی ترپدیردی. نسه ساییقلا بیردی. اونون سول علینی اووجوما آلدیم. بده نی گنتمدی کجه سویویور، دری سی گؤییردی. قورو دوداقلارینی یالایردی. پامیغی سویا باتیریب، دوداقلارینی ایسلاتدیم. صادقین سون گوجونو توپلایب خیر بیلتی لی، ضعیف سسله دئدی سؤزلری هامی ائشیت دی: - نرگیز... منی باغیشلا! سنه خیانت ائدیم... سنی زهرا یا دیشدیم...

Darixma**Həmid Əhmədzadə**

Bir gün gələcək, gün çıxacaq yurda darixma,
Güllər açacaq yaz olacaq burda darixma.

Sülh ilə- səfa parlayacaq ölkəmiz içrə,
Hər bir bucağı qər q olacaq nurda darixma.

Yurdun çobanı yatmyacaq gözlüyəcəkdir,
Tapşırmyacaq qoç quzunu qurda darixma.

Yüksəlməyəcək kim ki onun zati pozuqdur,
Əldən düşəcək xar olacaq zorda darixma.

Zülmün nə qədər qovəsi var; dağca samandır
Od vurmağa bəsdir düşə bir qorda darixma.

داريخما**حميد احمدزاده**

بیر گون گلجک گون چیخاجاق یوردا داربخما،
گولر آچاجاق یاز اولاجاق بوردا داربخما.

صلح ایله صفا پارلایاجاق اولکه میز ایچره،
هر بیر بو جاعی غرق اولاجاق نوردا دارخما.

یوردون چوبانی یاتمیاجاق گوزولویه جکدیر
تاپشیرمیاجاق قوچ قوزونو قوردا داربخما.

یوکسلمیه جک کیم کی اونون ذاتی پوزوقدور،
ال دن دوشه جک خوار اولاجاق زوردا داربخما.

ظلمون نه قدر قووه سی وار؛ داغجا ساماندیر
اود وورماغا بسدیر دوشه بیر قوردا داربخما.

Yaşllaşmağımızdan**Həmid Vahidi**

Onlar ki gəlib tən gə yaşllaşmağımızdan!
Qorxulla bugün dalğalanıb daşmağımızdan.

Biz fəth edərək aləmi axırda günəş tək,
Aydın gülüm zirvələri aşmağımızdan.

Biz yollara vurğun, bizə getmək üzü məqsəd,
Onçundu ki yollar öpürü başmağımızdan.

Onlarkı, dünən susmağımızdan sevinirdi!
Mıssınla gərək türkücə dil aşmağımızdan.

Bir gün axacaq göz yaş şadlıqdan arızın,
Qardaşları ilə birdə qucaqlaşmağımızdan.

Ancaq... əminəm ki saralarkən sulacaqdır,
Onlar ki gəlib tən gə yaşllaşmağımızdan...

ياشلاشماغيميز دان**حميد واحدي**

اونلار کی گلیب تنگه یاشلاشماغيميز دان!
قورخوللا بوگون دالغالانب داشماغيميز دان.

بیز فتح انده ریک عالمی آخیردا گونش تک،
آیدیندی گولوم ذیروه لری آشماغيميز دان.

بیز یوللارا وورغون، بیزه گنتمک اوزو مقصد،
اونچوندو کی یوللار اؤپورو باشماغيميز دان.

اونلار کی، دونن سوسماغيميز دان سئوینیردی!
میسینلا گره ک تورکوجه دیل آشماغيميز دان.

بیر گون آخاجاق گوز یاشی شادلیقدان آرازین،
قارداشلاریلا بیرده قوجاقلاشماغيميز دان.

آنچاق... امینم کی سارالار کن سولاجاقدیر،
اونلار کی گلیب تنگه یاشلاشماغيميز دان...

Gün Doğur

Nigar Arif

Axşam düşür, gecə keçir, gün doğur...
 Biraz olan, biraz bitən, biraz isti, dərđ boğur...
 Tuta bilmir zamanın yaxasından,
 Adam bilmir ölüdümü, sağdımı,
 Nə var hələ, qarşıda nə var görən,
 bu gördüyü tərədimi, dağdımı?
 Harda salıb harda ipin ucunu,
 bu ipin də axırına çıxdımı?
 Yorulur, yorulur adam,
 Yıxılıb yorulur, qalxıb yorulur,
 Yorulduqca qarğıyır öz baxtını,
 ölü yatağını, yaşam taxtını...
 Gözlədikcə gözlərindən soyuyur,
 dözdükcə ürəyindən,
 Axtardıqca əllərindən, ayaqlarından,
 dizlərindən soyuyur,
 daşdıqca kürəyindən...
 Beləcə bezir adam,
 Yavaş-yavaş hər şeydən əlini üzür adam...
 Küsür bu yer üzündən,
 küsür bu göy üzündən,
 Allahdan küsür adam...
 Axşam düşür, gecə keçir, gün doğur...
 Birgün gəlir, dodağının altında
 hansısa xoş avazla
 şəkər kimi, bal kimi şirin nəğmə oxuyur.
 Baxırsanki çırmalayıb qolunu,
 baxırsanki bugün sənə biraz sevinc,
 biraz həvəs, bir damcı eşq yoğurur...
 Deyirsənki, İlahi,
 həyat nə gözəl qoxur!

گون دوغور...

نیگار عارف

Axşam dushur, gece keçir, gün doğur...
 biraz olan, biraz biten, biraz isti, dard boğur...
 tota bilmir zamanın yaxasından,
 adam bilmir ölüdümü, sağdımı,
 ne var heler, qarşıda ne var goren,
 bu gordüyü taredimi, dagdımı?
 harda salib harda ipin ucunu,
 bu ipin de axirina chixdimi?
 yorulur, yorulur adam,
 yixilib yorulur, qalxib yorulur,
 yorulduqca qarğıyir oz baxtını,
 ölü yatağını, yaşam taxtını...
 gözlədikcə gözlərindən soyuyur,
 dözdükcə ürəyindən,
 axtardıqca əllərindən, ayaqlarından,
 dizlərindən soyuyur,
 daşdıqca kürəyindən...
 beləcə bezir adam,
 yavaş-yavaş hər şeydən əlini üzür adam...
 küsür bu yer üzündən,
 küsür bu göy üzündən,
 allahdan küsür adam...
 axşam düşür, gecə keçir, gün doğur...
 birgün gəlir, dodağının altında
 hansısa xoş avazla
 şəkər kimi, bal kimi şirin nəğmə oxuyur.
 baxırsanki çırmalayıb qolunu,
 baxırsanki bugün sənə biraz sevinc,
 biraz həvəs, bir damcı eşq yoğurur...
 deyirsənki, ilahi,
 həyat nə gözəl qoxur!

Bir Aşığın Ömür Yolu

Əkbər Rzayi Molan

Aşıq İsa Qaraxanlı 1976-cı ildə İran da Təbriz şəhərində zəhmətkeş ailədə anadan olmuşdur. Orta məktəbi Təbrizdə almış, elmin sirrlərinə bu şəhərdə yiyələnmişdir. O, hələ uşaqlıq illərindən saz çalmağın marağında olmuş, kiçik taxta parçaları üstünə məftildən tel çəkərək öz könül dünyasını həzin nəğmələrlə bəzəmişdir.

İllər ötdükcə onun qəlbində bu sənətə maraq daha da böyüyür. Anasının laylalarından, oxşamalarından bəhrələnən, dağ- aran havası onun uşaqlıq dünyasında qeyri- adi duyğular yaradır. Odur ki, vaxt itirmədən ustad Hacı Qaraxanlının yanında şeyird olur.

Əslən Qaradağ aşıqları hesab olunan ən böyük saz- söz ustaları aşıq Hüseyn Sai, Sədaqət Gəncəli, aşıq Hacı İbadiyyənin şagirdi olmuş, aşıq dastanlarını həmin ustalardan öyrənmişdir. O həmçinin Azərbaycanda sayılıb-seçilən ən böyük saz- söz ustaları olan Ədalət Nəsimov, Aşıq Mahmud Məmmədov, Aşıq Əli Quliyev, Gülabi Xındıməmməd oğlu, Aşıq Əhliman Rəhimov, Aşıq Vüqar Şirvanlı kimi ustalardan aşıq sənətinin dərinliklərini öyrənmiş, həmçinin Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin musiqi fakültəsi üzrə Aşıq sənəti ixtisasını bitirmişdir.

Aşıq İsa Qaraxanlı həm də yaradıcı aşıqdır. Onun bir- birindən dəyərli və məzmunlu şeirləri dinləyicilərini, oxucularını məftun edir. O bir aşıq kimi aşıq janrı üslubunda şeirin hər növünə müraciət etmiş və "Mənim Sazdı Sözdü Dünyam", "Deyin məni saz ağlasın", "kitablarının müəllifidir. İranda və Azərbaycanda Yazıçılar və Aşıqlar Birliklərinin üzvüdür.

O, Aşıq sənəti mühitinin bir çox qollarını, Azərbaycanda "Şirvan", "Gəncə Basar", "Göyçə-Kəlbəcər", İranda "Təbriz- Qaradağ", Gürcüstanda "Borçalı" aşıqlarının havalarını mənimsəmiş, on iki ustad aşıqdan dərslər almışdır. O, İranda və bir neçə ölkələrdə yaradıcı ustad aşıq kimi tanınaraq fəaliyyət göstərir. O taylı, bu taylı gənc aşıq nəslinə aşıq sənətini təbliğ edərək tələbələr yetişdirir. O, təhsilini artırmaq üçün muğam ustası Qəzənfər Abbasovun da tələbəsi olmuşdur.

Aşıq İsa Qaraxanlı Azərbaycan Milli Radiosu və Televiziyasının Qızıl Fondunda bir neçə məhəbbət və qəhrəmanlıq dastanlarını və unudulmaqda olan qədim aşıq havalarını lentə alaraq fondada saxlamışdır. Onun bir çox seçilən, digərlərindən fərqlənən tərəflərini bilərək Azərbaycan milli kinolarında da bir çox kinolara çəkilmişdir. "Koroğlu", "Şah İsmayıl Xətai", "Yəhya bəy Dilqəm", "Cavad xan" filmlərində baş rollara çəkilmişdir. Onun auditoriyanı ələ almaq, təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik olduğundan xarici ölkələrdə qastrol səfərlərində, festivallarda olmuş, sanballı, dəyərli mükafatlarla mükafatlandırılmışdır. Aşıq İsa Qaraxanlı aşıqlıq sənətinə gənc yaşlarından başlamışdır. Aşıq İsa Qaraxanlı 1985-ci ildə Təbrizdə aşıqlar arasında keçirilən festivalda 1-ci yeri tutmuş, Təbriz şəhərində qızıl medala layiq görülmüşdür. Girdiman şəhərində də şəhərlərarası festivalda 1- ci yeri tutaraq aşıqlıq sənətini ucada saxlamışdır. İsa Qaraxanlı həm də 2002- ci ildə Azərbaycanda "Koroğlu " filminə dəvət alır. 2004-cü ildə aşıq Veysəlin adına təşkil olunmuş tədbirdə üç il dalbadal Atatürk mükafatına layiq görülmüşdür.

Onun "Mənim sazlı-sözlü dünyam", "Deyin məni saz ağlasın" adlı şeir kitabı işıq üzü görmüşdür. Hazırda "Qaraxanlıdan- Qaraxanlıya" adlı şeir kitabı çapa hazırlanır.2018-ci ildə Azərbaycanda İncəsənət Universitetini bitirmişdir.

Aşıq İsa Qaraxanlı 2020-ci ilin əvvəllərində Təbrizdə möhtəşəm konsert proqramı ilə aşıqlıq sənətini sənətin zirvəsinə qaldırmışdır.

Öz ömrünü, gününü saz sənətinə, söz sənətinə həsr edən, sinəsi nəğməli aşıq İsa Qaraxanlıya bu çətin və şərəfli sənət yollarında uğurlar arzulayıram.

بیر آشیغین عؤمور یولو....

اکبر رضایی مولان

عاشیق عیسی قاراخان لی ۱۹۷۶-جی ایلده ایراندا آذربایجانین تبریز شهرین ده زحمتکش عائله ده آنادان اولموش دور. اورتا مکتبی تبریزده آلمیش، علمین سیرلرینه بو شهرده ییلنمیش دیر. او، هله اوشاقلیق ایلرین دن ساز چالماغین ماراغین دا اولموش، کیچیک تاхта پارچالاری اوستونه مفتیل دن تئل چکه رک اؤز کؤنول دونیاسینی حزین نغمه لرله بزیمیش دیر. ایلر اؤتدوکجه اونون قلبین ده بو صنعته مارق داها دا بویویور. آناسینین لایالارین دان، اوخشامالارین دان بهره لهن، داغ - آران هاواسی اونون اوشاقلیق دونیاسین دا غنیری - عادی دویغولار یارادیر. اودور کی، وخت ایتمه دن اوستاد حاجی قاراخانلینین یانین دا شاگرد اولور. اصلاً قاراداغ عاشیق لاری حساب اولونان ان بؤیوک ساز - سؤز اوستادلاری عاشیق حسین ساعی، صداقت گنجه لی، عاشیق حاجی عبادیه نین شاگردی اولموش، عاشیق داستانلارینی همین اوستادلاردان اؤیرنمیش دیر. او همچنین آذربایجان دا ساییلب - سئچیلن ان بؤیوک ساز - سؤز اوستادلاری اولان عدالت نصیب اوو، عاشیق محمود ممد اوو، عاشیق علی قولی یئو، گولابی خیندی ممد اوغلو، عاشیق اهلیمان رحیم اوو، عاشیق ووقار شیروان لی کیمی اوستادلاردان عاشیق صنعتین درین لیکلرینی اؤیرنمیش، همچنین آذربایجان دؤولت مدنیت و اینجه صنعت اونیورسیتتینین موسیقی فاکولته سی اوزره عاشیق صنعتی اختصاصینی بیتیرمیش دیر..

عاشیق عیسی قاراخان لی هم ده یارادیجی عاشیق دیر. اونون بیر - بیرین دن دیرلی و مضمون لو شعرلی دینله بیجیلرینی، اوخوجولارینی مفتون ائدیر. او بیر عاشیق کیمی عاشیق ژانری اوسلوبون دا شعرین هر نوع نا مراجعت ائتمیش و "منیم سازدی سؤزدو دونیام"، "دئیین منی ساز آغلا سین"، "کینابالارینین مؤلفی دیر. ایران دا و آذربایجان دا یازچیلار و عاشیق لار بیر لیکلرینین عضو دور.

او، عاشیق صنعتی موحیطینین بیر چوخ قوللارینی.. آذربایجان دا "شیروان"، "گنجه باسار"، "گؤیچه - کلبجر"، ایران دا "تبریز - قاراداغ"، گورجستان دا "بورچالی" عاشیق لارینین هاوالارینی منیمیش، اون ایکی اوستاد عاشیق دان درس آلمیش دیر. او، ایران دا و بیر نجه اولکه لرده یارادیجی اوستاد عاشیق کیمی تانیناراق فعالیت گؤستریر. او تایللی، بو تایللی گنج عاشیق نسلینه عاشیق صنعتینی تبلیغ ائدرک طلبه لر یئتیشدیریر. او، تحصیلینی آرتیرماق اوچون موغام اوستاسی غضنفر عباس اوون دا طلبه سی اولموش دور.

عاشیق عیسی قاراخان لی آذربایجان میلی رادیوسو و تئلئویزیاسینین قیزیل فوندون دا بیر نجه محبت و قهرمانلیق داستانلارینی و اونودولماق دا اولان قدیم عاشیق هاوالارینی لئنته آلاراق فوندا ساخلامیش دیر. اونون بیر چوخ سئچیلن، دیگرلرین دن فرق لهن طرفلرینی ییله رک آذربایجان میلی کینولارین دا دا بیر چوخ کینولارا چکیلیمیش دیر. "کوراوغلو"، "شاه اسماعیل خطایی"، "یحیا بی دلیقم"، "جاواد خان" فیلملرین ده باش روللارا چکیلیمیش دیر. اونون آودیتوریانی اله آتماق، تشکیلاتچیلیق قایللیتینه مالیک اولدوغون دان خاریجی اولکه لرده فرهنگ، هنری سفرلرین ده، فئستیواللاردا اولموش، سانبال لی، دیرلی موکافاتلارلا موکافاتلاندیر یلمیش دیر. عاشیق عیسی قاراخان لی عاشیق لیق صنعتینه گنج یاشلارین دان باشلامیش دیر. او ۱۹۸۵-جی ایلده تبریزده عاشیق لار آراسین دا کئچیر یلن فئستیوال دا ۱-جی یئری توموش، تبریز شهرین ده قیزیل مدال لاییق گؤرولموش دور. گیردیمان شهرین ده ده شهر لراسی فئستیوال دا ۱-جی یئری توتاراق عاشیق لیق صنعتینی اوجادا ساخلامیش دیر... عاشیق عیسی قاراخان لی هم ده ۲۰۰۲-جی ایلده آذربایجان دا "کوراوغلو" فیلمینه دعوت آلیر. ۲۰۰۴-جو ایلده عاشیق وئیلین آدینا تشکیل اولونموش تدبیرده اوچ ایل دالبادال آتاتورک موکافتینا لاییق گؤرولموش دور.

اونون "منیم سازلی - سؤزلو دونیام"، "دئیین منی ساز آغلا سین" آدلی شعر کیتابی ایشیق اوزو گؤرولموش دور. حاضردا "قاراخان لی دان - قاراخان لیا" آدلی شعر کیتابی چاپا حاضر لانیر. ۲۰۱۸-جی ایلده آذربایجان دا اینجه صنعت اونیورسیتتینین بیتیرمیش دیر. عاشیق عیسی قاراخان لی ۲۰۲۰-جی ایلین اوللرین ده تبریزده مؤحشم کونسرت پروفرامی ایله عاشیق لیق صنعتینی صنعتین ذیره سینه قالدیرمیش دیر.

...اؤز عؤمرونو، گونونو ساز صنعتینه، سؤز صنعتینه حصر ائدن، سینه سی نغمه لی عاشیق عیسی قاراخان لیا بو چتین و شرف لی صنعت یوللارین دا اوغورلار آرزولاییرام

Azərbaycanı Yaradıcılığında Yaşadan Alim-Yazıçı: Mir Cəlal Paşayev

Gənəl bilgi

XX əsr Azərbaycan humanitar-intellektual düşüncəsinin görkəmli nümayəndəsi Mir Cəlal Əli oğlu Paşayev 1908-ci il aprelin 26-da Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil vilayətində yoxsul kəndli ailəsində dünyaya göz açıb. Kiçik yaşlarında atası Gəncəyə köçdüyündən uşaqlığını burada keçirib. Mir Cəlal 10 yaşında olanda, 1918-ci ildə atası vəfat etmiş, o, böyük qardaşının himayəsində yaşayıb.

O, 1918–1919-cu illərdə xeyriyyə cəmiyyətinin köməyi ilə ibtidai təhsil alıb və Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Gəncə darülmüəlliminə daxil olub. Tələbə təşkilatının, sonra isə şəhər tələbə həmkarlar təşkilatının sədri seçilib.

Yazıçı kimi 1928-ci ildə ədəbiyyata gələn Mir Cəlal, elə həmin ildə də ilk tədqiqat əsərini yazıb. Sözün gücünə güvənib, onun böyüklüyünə baş əyən sənətkarın könüllərə yangı salmış “Bir gəncin manifesti” əsəri, zamanənin güzgüsü olan hekayələri klassik bədii nümunələr kimi ədəbiyyat tariximizin səhifələrində müəllifinə əbədiyaşarlıq qazandırmışdır. Yuxusuz gecələrinin, gərgin zəhmətinin bəhrəsi olan “Füzuli sənətkarlığı”, “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı”, “Azərbaycanda ədəbi məktəblər (1905-1917)”, “Ədəbiyyatşünaslığın əsasları” adlı fundamental əsərləri ədəbiyyatşünaslıq elminin qızıl nüsxələrindəndir.

Ali təhsilimizin beşiyi sayılan Bakı Dövlət Universitetinin sevimli müəllimi, nüfuzlu professoru kimi xatirələrdə daim yaşayacaq Mir Cəlal Paşayev həqiqət, düzlük, səmimiyyət aşıqı, ailəsini, övladlarını sevən, qoruyan şəxsiyyət olub. Onun bu kəlamı indi də dillər əzbəridir: “Həyatımda yaratdığım ən böyük əsər ailəmdir”.

XX əsrin 20-30-cu illərində ədəbi aləmdə əvvəlcə şeir, sonra isə oçerk və hekayələri ilə görünən Mir Cəlal, az sonra istedadlı və orijinal yaradıcılıq üslubu olan yazıçı kimi tanınıb. Əlli illik yaradıcılıq fəaliyyəti dövründə o, görkəmli nasir kimi Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində öz layiqli və şərəfli yerini tutub. Qəti əminliklə demək olar ki, təkcə “Bir gəncin manifesti” əsərinə görə Mir Cəlal klassik sənətkarlar sırasında dayanmaq haqqını qazanıb. Bu əsər çapdan çıxanda onun heç 30 yaşı yox idi. 1928-ci ildə mətbuatda ilk şeirləri (“Dənizin cinayəti”, “Ananın vəsiyyəti”, “Müxbir”) çap olunub. Lakin o, bundan sonra, daha doğrusu, 1930–cu ildən etibarən hekayələr yazıb. O dövrün “Şərq qadını”, “Gənc işçi”, “İnqilab və mədəniyyət”, “Ədəbiyyat qəzeti” kimi nüfuzlu nəşrlərində “Doktor Cinayətov”, “İfşa”, “Mərkəz adamı”, “Naxələf”, “Bostan oğrusu”, “Qüdrət nümayişi”, “İstifadə”, “Dəzğah qızı”, “Heyrət” ... hekayələrini çap etdirib. 1932-ci ildə “Sağlam yollarda”, 1935-ci ildə “Boy” adlı ilk oçerklər və novellalar kitabları çap olunub.

Mir Cəlalin ilk irihəcmli əsəri- “Dirilən adam” romanı 1935-ci ildə ayrıca kitab kimi nəşr olunmuşdur. Hələ yarım əsr bundan əvvəl akademik Məmməd Arif yazıb: “Mir Cəlal “Dirilən adam”la diqqətli bir realist yazıçı olduğunu göstərib”.

İlk dəfə 1937-39-cu illərdə hissə-hissə “Revolyusiya və kultura” jurnalında nəşr olunan “Bir gəncin manifesti” əsəri isə yazıçının həyatında böyük bir dönüş yaradıb, ədəbi zirvəyə aparan yoluna cığır açıb və müəllifə böyük oxucu auditoriyası qazandırıb. 1940-cı ildə “Uşaqgəncnəşr”də kitab halında kütləvi tirajla buraxılan bu əsər oxucu tələbatına görə sonrakı illərdə də dəfələrlə çap edilib. “Bir gəncin manifesti” bugün də qəlbləri rıqqətə gətirir. Doqquz dəfə müxtəlif illərdə ayrıca kitab halında nəşr olunmuş “Bir gəncin manifesti” Azərbaycanın hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da sevilir.

Mir Cəlalin “Dirilən adam”, “Bir gəncin manifesti”, “Yolumuz hayandır” romanlarında keçmiş, “Açıq kitab”, “Yaşlılarım”, “Təzə şəhər” romanlarında isə müasir həyat lövhələrinin bədii təsviri ustalıqla qələmə alınıb. Yazıçının “İnsanlığ fəlsəfəsi” (1961) kitabında toplanmış hekayələri böyük tərbiyəvi-əxlaqi əhəmiyyətə malikdir. “İnsanlığ fəlsəfəsi”, “Subaylıq fəlsəfəsi”, “Təzə toyun nəzakət qaydaları”, “Vidən mühakiməsi”, “Vidən əzabı”, “Hesab dostları”, “Təsadüf, ya zərurət”, “Qocaların uşaq söhbəti” və digər hekayələrində isə real həyat lövhələri, fəlsəfi düşüncələr əks olunub.

Mir Cəlalin bədii yaradıcılıq nümunələri dəfələrlə nəşr olunub. “Seçilmiş əsərləri” (2 cildə, 1956-57), “Seçilmiş əsərləri” (4 cildə, 1967-68), “Seçilmiş əsərləri” (2 cildə, 1986-87), hekayə və povestlərdən ibarət “Şəfəqdən qalxanlar” (1972), “Dağlar dilə gəldi” (1978), “Ləyaqət”, hekayələrdən ibarət “Bostan oğrusu” (1937), “Gözün aydın” (1939), “Vətən” (1944), “Həyat hekayələri” (1945), “Sadə hekayələr” (1955), “Xatirə hekayələri” (1962), “Gülbəsləyən qız” (1965), “Silah qardaşları” (1974) və s. bu qəbildəndir. Ümumiyyətlə, indiyədək yazıçının 70-dən çox kitabı nəşr olunub.

XX əsrin ədəbi-elmi fikrinin korifeylərindən sayılan Mir Cəlal Paşayev çağdaş Azərbaycan tarixində ədəbiyyatşünas-nəzəriyyəçi alim kimi də müstəsna və özünəməxsus yer tutub. Filologiya təhsili alan tələbələrin I kursda istifadə etdikləri “Ədəbiyyatşünaslığın əsasları” dərslisi sonralar da mütəxəssislərin stolüstü kitabı olub. Mir Cəlal müəllim 1936–cı ildən ömrünün sonunadək dərslər dediyi Bakı Dövlət Universitetinin auditoriyalarında bu fəndən mühazirələr oxuyub.

Elmi fəaliyyətini davam etdirən gənc Mir Cəlal Paşayev 1940-cı ildə “Füzulinin poetik xüsusiyyətləri” əsərinə görə filologiya elmləri namizədi, 1947-ci ildə isə “Azərbaycanda ədəbi məktəblər” əsərinə görə filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcələrini alıb. Füzuli poeziyasının qüdrətinə heyran olan, ümumiyyətlə, klassik ədəbiyyata qəlbən bağlı Mir Cəlal Paşayev 1958-ci ildə bu mövzuya yenidən müraciət edərək və əvvəlki əsərini təkmilləşdirərək “Füzuli sənətkarlığı” adlı monoqrafiyasını nəşr etdirib. Professor Qara Namazov deyir ki, Mir Cəlalın “Füzuli sənətkarlığı” monoqrafiyası Füzuli ədəbi irsini öyrənmək, mənimsəmək və dərk etmək üçün elmi əçardır. Əsər 1994-cü ildə təkrar nəşr olunub.

“Azərbaycanda ədəbi məktəblər (1905-1917)” əsərində isə Mir Cəlal Paşayev XX əsrin əvvəllərində inqilabi-demokratik meyillərlə əlaqədar baş verən ictimai-siyasi hadisələr kontekstində Azərbaycanda realizm, romantizm ədəbi məktəbləri, maarifçi-didaktik yazıçılar və xırda məişət dramları haqqında müfəssəl tədqiqatlar aparmış, əhatəli elmi nəticələr əldə edib.

Mir Cəlal Paşayevin tanınmış tədqiqatçı Firudin Hüseynovla birgə yazdığı “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı” əsəri 40 ilə yaxındır ki, ali məktəblərin dərsləri vəsaitidir. Bu dərslərdə XX əsrin böyük ədəbi şəxsiyyətləri, onların yaradıcılığı, ədəbi mühitə gətirdiyi yeniliklər haqqında əhatəli elmi fikirlər əks olunub. Mir Cəlal Paşayev böyük şəxsiyyətlərin həyat və yaradıcılıqlarını, dövrün ictimai-siyasi, ədəbi-mədəni mühitini öyrənməklə, tədqiq etməklə özü də uca zirvələrə qalxıb, şəxsiyyət kimi müdrikləşib.

Əməkdar Elm Xadimi Mir Cəlal Paşayev XX əsr ədəbiyyat, ədəbiyyatşünaslıq tarixində elə bir iz açmışdır ki, bu, XXI əsrin də ədəbi-elmi zirvəsində görünəcək. Müdriklik, saflıq, vicdan, ləyaqət tarix boyu mənəviyyat zirvəsində dayandığı kimi.

1978-ci il sentyabrın 28-də əbədiyyətə qovuşan, böyük şəxsiyyət kimi tarixləşmiş, gözəl müəllim, görkəmli yazıçı, istedadlı ədəbiyyatşünas Mir Cəlal Paşayevin xatirəsi daim qəlblərdə yaşayacaq, ədəbiyyatımızın, ədəbiyyatşünaslığımızın əbədi mövzusu olacaq.

Bugün təkcə Azərbaycanda deyil, onun sərhədlərindən kənar da bu böyük ədibin həyat və yaradıcılığı geniş şəkildə öyrənilir və əsərləri çap olunaraq maraqla oxunur.

“YUNESKO-nun 2008-2009-cu illərdə görkəmli şəxsiyyətlərin və əlamətdar hadisələrin qeyd edilməsi proqramına Azərbaycanla bağlı daxil olmuş yubileylərin keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Prezidentinin 2008-ci il 31 yanvar tarixli Sərəncamına əsasən, yazıçı Mir Cəlal Paşayevin yubiley mərasimi təntənə ilə qeyd edilib. Parisdə, YUNESKO-nun iqamətgahında XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, alim, pedaqoq Mir Cəlal Paşayevin 100 illiyinə həsr olunmuş mərasim keçirilib.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında, elmində müstəsna xidmətlər göstərən Mir Cəlal Paşayevin 100 illiyinin YUNESKO səviyyəsində qeyd olunması, ilk növbədə, Azərbaycan elminə, mədəniyyətinə və ədəbiyyatına dünya miqyasında verilən önəmin və dəyərin təzahürüdür. 2008-2009-cu illərdə YUNESKO-nun dünya miqyaslı hadisələrin və şəxsiyyətlərin yubileylərinin qeyd olunması ilə bağlı qərarına Mir Cəlal Paşayevin də adının daxil edilməsi, həm də Azərbaycan-YUNESKO əməkdaşlığının inkişafının bariz nümunəsidir.

İllər ötdükcə Mir Cəlal Paşayevin təkcə elmi irsi tədqiq edilmir, onun həm də xeyirxahlığı, böyük və əlçatmaz müəllimliyi, bəşəri insanlığı heyranlıqla qarşılanır və əsl örnək kimi sevilə-sevilə qəlblərdə özünə ucalıq, əlçatmazlıq heykəli qurur. Bu zirvədəki yerini heç vaxt itirməyəcək və onun mərhəmət sevgisi dünya durduqca yaşayacaq.

آذربایجان یارادیجیلیغیندا یاشادان عالیم-یازیچی: میر جلال پاشائیو

عمومی بیلگی

۲۰-جی عصر آذربایجان جمعیت-ضیالی دوشونجه سینین گؤرکملی نماینده سی میر جلال علی اوغلو پاشائیو ۱۹۰۸-جی ایل آپریلین ۲۶-۱۵ ایران آذربایجانیند اردبیل ویلایتینده یوخسول کندلی عائله سینده دونیا یا گؤز آچیب. کیچیک یاشلاریندا آناسی گنجیه کؤچدویوندن اوشاقلیغینی بورادا کئچیریب. میر جلال ۱۰ یاشیندا اولاندا، ۱۹۱۸-جی ایلده آناسی وفات ائتمیش، او، بؤیوک قارداشینین حمایه سینده یاشایب. او، ۱۹۱۸-۱۹۱۹-جو ایلرده خئیرییه جمعیتینین کمکی ایله ایتیدای تحصیل آلیب و آذربایجاندا سوونت حاکمیتی قورولدوقدان سونرا گنج دارالمعلیمینه داخیل اولوب. طلبه تشکیلاتینین، سونرا ایسه شهر طلبه همکارلار تشکیلاتینین صدری سئجیلیب.

یازیچی کیمی ۱۹۲۸-جی ایلده ادبیاتا گلن میر جلال، ائله همین ایلده ده ایلک تدقیقات اثرینی یازیب. سؤزون گوجونه گونوب، اونون بؤیوکلویونه باش این صنعتکارین کؤنولره یانغی سالمیش «بیر گنجین مانیفستی» اثری، زمانه نین گوزگوسو اولان حکایه لری کلاسیک بدیعی نومونه لر کیمی ادبیات تاریخیمیزین صحیفه لرینده مؤلفینه ابدی یاشارلیق قازاندیرمیش دیر. یوخوسوز گنجلرینین، گرگین زحمتینین بهره سی اولان «فضولی صنعتکارلیغی»، «XX عصر آذربایجان ادبیاتی»، «آذربایجاندا ادبی مکتبلر (۱۹۰۵-۱۹۱۷)»، «ادبیاتشوناسلیغین اساسلاری» آدلی فوندامنتال اثرلری ادبیاتشوناس لیق علمینین قیزیل نوسخه لریندن دیر.

عالی تحصیلیمیزین بئشی سایلان باکی دؤولت اونیورسیتینین سویملی معلمی، نفوذلو پروفئسور و کیمی خاطره لرده دایم یاشایاجاق میر جلال پاشائیو حقیقت، دوزلوک، صمیمیت عاشیقی، عائله سین، اوولادلارینی سئوه، قورویان شخصیت اولوب. اونون بو کلامی ایندی ده دیلر ازریری دیر: «حیاتیمدا یاراتدیغیم ان بؤیوک اثر عائله م دیر».

۲۰-جی عصرین ۲۰-۳۰-جو ایللرینده ادبی عالمده اولجه شعر، سونرا ایسه اوچرک و حکایه لری ایله گؤرونن میر جلال، آز سونرا ایستعدادلی و اورژینال یارادیجیلیق اوسلوبو اولان یازیچی کیمی تانینیب. الی ایلیک یارادیجیلیق فعالیتی دؤورونده او، گؤرکملی ناثر کیمی آذربایجان ادبیاتی تاریخینده اؤز لایقلی و شرفلی یئرینی توتوب. قطعی امین لیکله دئمک اولار کی، تکجه «بیر گنجین مانیفستی» اثرینه گوره میر جلال کلاسیک صنعتکارلار سیراسیندا دایانماق حاقینی قازانیب. بو اثر چاپدان چیخاندا اونون هئچ ۳۰ یاشی یوخ ایدی. ۱۹۲۸-جی ایلده مطبوعاتدا ایلک شعرلری («دنیزین جینایتی»، «آنالین وصیتی»، «مخبیر») چاپ اولونوب. لاکین او، بوندان سونرا، داها دوغروسو، ۱۹۳۰-جو ایلدن اعتباراً حکایه لر یازیب. او دؤورون «شرق قادینی»، «گنج ایشچی»، «اینقیلاب و مدنیت»، «ادبیات قزتی» کیمی نفوذلو نشرلرینده «دوکتور جینایتوو»، «ایفشا»، «مرکز آدامی»، «ناخلف»، «بوستان اوغروسو»، «قدرت نومایشی»، «ایستیفاده»، «دزگاه قیزی»، «حیرت» ... حکایه لرینی چاپ ائتدیریب. ۱۹۳۲-جی ایلده «ساغلام یوللاردا»، ۱۹۳۵-جی ایلده «بوی» آدلی ایلک اوچرک و نووئللار کیتابلاری چاپ اولونوب. میر جلالین ایلک ایری جملی اثری - «دیریلن آدام» رومانی ۱۹۳۵-جی ایلده آیریجا کیتاب کیمی نشر اولونموش دور. هله یاریم عصر بوندان اول آکادئمیک محمد عاریف یازیب: «میر جلال «دیریلن آدام» لاقیت لی بیر رئالیست یازیچی اولدوغونو گؤستریب».

ایلک دفعه ۱۹۳۷-۳۹-جو ایللرده حیصه-حیصه «رئوولیوسیا و کولتورا» ژورنالیندا نشر اولونان «بیر گنجین مانیفستی» اثری ایسه یازیچینین حیاتیندا بؤیوک بیر دؤنوش یارادیب، ادبی ذیره یه آپاران یولونا جیغیر آچیب و مؤلفه بؤیوک اوخوجو آودیتوریاسی قازاندیریب. ۱۹۴۰-جی ایلده «اوشاق گنج نشر» ده کیتاب حالیندا کوتلوی تیراژلا بوراخیلان بو اثر اوخوجو طلباتینا گوره سونراکی ایللرده ده دفعه لرله چاپ ائدیلیب. «بیر گنجین مانیفستی» بو گون ده قلبلری ریفته گتیری. دوققوز دفعه مختلف ایللرده آیریجا کیتاب حالیندا نشر اولونموش «بیر گنجین مانیفستی» آذربایجانین حدودلاریندان چوخ-چوخ اوزاقلاردا دا سئویلیب.

میر جلالین «دیریلن آدام»، «بیر گنجین مانیفستی»، «یولوموز هایانادیر» رومانلاریندا کئچمیش، «آچیق کیتاب»، «یاشیدلاریم»، «تزه شهر» رومانلاریندا ایسه معاصر حیات لؤوحه لرینین بدیعی تصویری اوستالیقلا قلمه آیینیب. یازیچینین «ایسانلیق فلسفه سی» (۱۹۶۱) کیتابیندا توپلانمیش حکایه لری بؤیوک تریبوی-اخلاقی اهمیته مالیک دیر. «ایسانلیق فلسفه سی»، «سوباللیق فلسفه سی»، «تزه نویون نزاکت قایدالاری»، «ویجدان محاکمه سی»، «ویجدان عذابی»، «حساب دوستلاری»، «تصادف، یا ضرورت»، «قوجالارین اوشاق صحبتی» و دیگر حکایه لرینده ایسه رئال حیات لؤوحه لری، فلسفی دوشونجه لر عکس اولونوب.

میر جلالین بدیعی یارادیجیلیق نمونه لری دفعه لرله نشر اولونوب. «سئچلمیش اثرلری» (۲ جیلده، ۱۹۵۶-۵۷)، «سئچلمیش اثرلری» (۴ جیلده، ۱۹۶۷-۶۸)، «سئچلمیش اثرلری» (۲ جیلده، ۱۹۸۶-۸۷)، حکایه و پووئستلردن

«شفق دن قالخانلار» (۱۹۷۲)، «داغلار دیله گلدی» (۱۹۷۸)، «لیاقت»، حکایه لردن عبارت «بوستان اوغروسو» (۱۹۳۷)، «گۆزون آیدین» (۱۹۳۹)، «وطن» (۱۹۴۴)، «حیات حکایه لری» (۱۹۴۵)، «ساده حکایه لری» (۱۹۵۵)، «خاطره حکایه لری» (۱۹۶۲)، «گول بسله ن قیز» (۱۹۶۵)، «سلاح قارداشلاری» (۱۹۷۴) و س. بو قیبلدندیر. عمومیتله، ایندییه دک یازچینین ۷۰-دن چوخ کیتابی نشر اولونوب.

۲۰-جی عصرین ادبی-علمی فیکرینین کورفییلرین دن سایلان میر جلال پاشائیو چاغداش آذربایجان تاریخینده ادبیاتشوناس-نظریه چی عالیم کیمی ده مستثنا و اؤزونه مخصوص یئر توتوب. فیلولوگیا تحصیلی آلان طلبه لری ۱-جی کورسدا ایستیفاده ائدیکلری «ادبیاتشوناسلیغین اساسلاری» درس لیگی سونرالار دا متخصصلرین ایستول اوستو کیتابی اولوب. میر جلال معلم ۱۹۳۶-جی ایلدن عومرونون سونونادک درس دئدی باکی دؤولت اونیورسیتتینین آودیتوریا لاریندا بو فن دن محاضیره لر اوخویوب.

علمی فعالیتینی داوام ائدیرن گنج میر جلال پاشائیو ۱۹۴۰-جی ایلده «فضولی نین پوئیک خصوصیتلری» اثرینه گؤره فیلولوگیا علملری نامیزدی، ۱۹۴۷-جی ایلده ایسه «آذربایجاندا ادبی مکتبلر» اثرینه گؤره فیلولوگیا علملری دوکتورو عالیملیک درجه لرینی آلیب. فضولی پوئیزاسینین قدرتینه حییران اولان، عمومیتله، کلاسیک ادبیاتا قلبا باغلی میر جلال پاشائیو ۱۹۵۸-جی ایلده بو موضوع یا یئنی دن مراجعت ائدرک و اولکی اثرینی تکمیلش دیره رک «فضولی صنعتکارلیغی» آدلی مونوقرافییاسینی نشر ائدیریب. پروفئیسور قارا نامازوو دئییر کی، میر جلالین «فضولی صنعتکارلیغی» مونوقرافییاسی فضولی ادبی اثرینی اؤیرنمک، منیمسه مک و درک ائتمک اوچون علمی آچاردیر. اثر ۱۹۹۴-جو ایلده تکرار نشر اولونوب.

«آذربایجاندا ادبی مکتبلر (۱۹۰۵-۱۹۱۷)» اثرینده ایسه میر جلال پاشائیو ۲۰-جی عصرین اوللرینده اینقیلابی-دئموکراتیک مئیللرله علاقه دار باش وئرن اجتماعی-سیاسی حادثه لر کونتکستینده آذربایجاندا رئالیزم، رومانئیزم ادبی مکتبلری، معاریفچی-دیداکتیک یازچیلار و خیردا معیشت دراملاری حاقیندا مفصل تدقیقاتلار آپارمیش، احاطه لی علمی نتیجه لر الده ائدیپ.

میر جلال پاشائیون تاینمیش تدقیقاتچی فیروع الدین حسین اوولا بیرگه یازدیغی «XX عصر آذربایجان ادبیاتی» اثری ۴۰ ایله یاخین دیر کی، عالی مکتبلرین درس وسایتی دیر. بو درس لیکده ۲۰-جی عصرین بؤیوک ادبی شخصیتلری، اونلارین یارادیجیلیغی، ادبی محیطه کئیردی یئنیلیکلر حاقیندا احاطه لی علمی فیکرلر عکس اولونوب. میر جلال پاشائیو بؤیوک شخصیتلرین حیات و یارادیجیلیقلارینی، دؤورون اجتماعی-سیاسی، ادبی-مدنی محیطینی اؤیرنمکله، تدقیق ائتمکله اؤزو ده اوجا ذیره لرله قالخیب، شخصیت کیمی مودریکلشیب. امکدار علم خادی می میر جلال پاشائیو ۲۰-جی عصر ادبیات، ادبیاتشوناس لیق تاریخینده ائله بیر ایز آچمیش دیر کی، بو، ۲۱-جی عصرین ده ادبی-علمی ذیره سینده گؤرونه جک. مودریک لیک، صافلیق، ویجدان، لیاقت تاریخ بویو معنویات ذیره سینده دا باندیغی کیمی.

۱۹۷۸-جی ایل سنٹیابری ۲۸-ده ابدیتنه قوووشان، بؤیوک شخصیت کیمی تاریخلشمیش، گؤزل معلم، گؤرکملی یازچی، ایستعدادلی ادبیاتشوناس میر جلال پاشائیون خاطره سی دایم قلبلرده یاشایاجاق، ادبیاتیمیزین، ادبیاتشوناسلیغیمیزین ابدی موضوع سو اولاجاق.

بو گون تکجه آذربایجاندا دئییل، اونون سرحدلریندن کناردا دا بو بؤیوک ادیبین حیات و یارادیجیلیغی گئیش شکیلده اؤیرنیلیر و اثرلری چاپ اولوناراق ماراقلا اوخونور.

«یونسکو-نون ۲۰۰۸-۲۰۰۹-جو ایللرده گؤرکملی شخصیتلرین و علامتدار حادثه لری قئید ائدیلمه سی پروقرامینا آذربایجانلا باغلی داخیل اولموش یوبیلنلرین کئچیریلمه سی حاقیندا» آذربایجان پرتزیدنتینین ۲۰۰۸-جی ایل ۳۱ یانوار تاریخلی سرنامینا اساساً، یازچی میر جلال پاشائیون یوبیلنی مراسیمی طنطنه ایله قئید ائدیلب. پاريسده، یونسکو-نون ایقامتگاهیندا ۲۰-جی عصر آذربایجان ادبیاتینین گؤرکملی نماینده سی، عالیم، پنداقوق میر جلال پاشائیون ۱۰۰ ایلیینه حصر اولونموش مراسیم کئچیریلیب.

۲۰-جی عصر آذربایجان ادبیاتیندا، علمینده مستثنا خیدمتلر گؤسترن میر جلال پاشائیون ۱۰۰ ایلیینین یونسکو سویه سینده قئید اولونماسی، ایلك نؤوبه ده، آذربایجان علمینه، مدنیتینه و ادبیاتینا دونیا میقیاسیندا وئرین اؤنه مین و دیرین تظاهر و دور. ۲۰۰۸-۲۰۰۹-جو ایللرده یونسکو-نون دونیا میقیاسلی حادثه لری و شخصیتلرین یوبیلنلرین قئید اولونماسی ایله باغلی قرارینا میر جلال پاشائیون ده آدینین داخیل ائدیلمه سی، هم ده آذربایجان-یونسکو امکداسلیغینین اینکیشافینین باریز نومونه سی دیر.

ایللر اؤتدو کجه میر جلال پاشائیون تکجه علمی ارثی تدقیق ائدیلمیر، اونون هم ده خئیر خواهلیغی، بؤیوک و اچاتماز معلملیگی، بشری اینسان لیغی حییرانلیقلا قارشیلانیر و اصل اؤرنک کیمی سؤبله-سؤیله قلبلرده اؤزونه اوجالیق، اچاتمازلیق هیکلی قورور. بو ذیره ده کی یئرینی هئچ واخت ایتیرمه یه جک و اونون مرحمت سؤگی سی دونیا دوردوقجا یاشایاجاق.

Mir Cəlahın Hikmətli Kəlamları**Həcər Hüseynova**

Çörək elə şeydir, tülkünü aslan edir, aslanı tülkü.

Dünya dediyin çörəkçi xanadır. bu vurhavurda kımı bışırır, kımı aşırır. hamı istyır təndir başında ulsun.

İnsan qara günləri öz əlilə yoğurur.

Bəbir bəydən mərhəmət umursan? zəhərdən şəfa, ağadan vəfa heç görmüsənmi?

Kölgə də bitən ağacın kölgə sı ulmaz.

Bəzi ulduzlar kışık olduqları üçün yox, yüksəkdə olduqları üçün görünmürlər.

İki yerdə cavab gec gələr: bir əhəmiyyətsiz olanda, bir də lap vacib olanda.

Meydan cəngi cıdal meydanidir. çəkiləni quvacaqlar.

Mal, ev əşyası həmişə əldə edilə bilər. abır, ehtiram isə pul ilə alınma bilməz.

Cəhalət toxumu şəlqəm kımı aləmi tutub. sənin, mənim kımı alağ vuranlarda kı, tək tək.

Bızım zəmanədə insan insanın cəlladıdır. kımın kı, əlində ixtiyar var, nə desə doğrudur. kım kı, məzlumdur, nə desə yalandır.

Bu gün kərbəla meydanı azərbaycandakı vətənpərvərlik meydanıdır. hər kımın – ürəyində bir cüzi də olsa, dın, namus, vətən hıssı varsa, oranın qeydinə qalmalıdır...

Azadlıq heç vaxt, heç yerdə verilməz, o ancaq alınar! düşmənimiz də, dostumuz da bılır kı, yüz dəfə basılacaq da, müvəqqətidir. bir dəfə qalib gəlsək, əbədi olacaq.

Zəncirləri qırmaq üçün əql gücündə, əl gücündə işlətmək lazımdır.

Qarıncadan yazanda da sənkar olmaq hünərdir. gül, bülbül onsuz da gözəldir. əsil sənət qarıncaanın gözəlliyini kəşf etməlidir.

Şair də, alım də, müəllim də eldən güc almalıdır!

İtən hürməti qapı qapı gəzib dılənmək olmaz!

Azadlığı qorumaq onu fəth etmək qədər müqəddəsdır.

میر جلالین حکیمتلی سۆزلری**هجر حسین اووا**

چۆرک ائله شئیدیر، تولکونو آسلان ائدیر، آسلانی تولکو.

دونیا دئدیگین چۆرکچی خانادیر. بو وورهاووردا کیمی بیشریر، کیمی آشیریر. هامی ایستیر تئدیر باشیندا اولسون.

اینسان قارا گونلری اؤز الیه یوغورور.

بیر بی دن مرحمت اومورسان؟ زهر دن شفا، آغادان وفا هئچ گؤرموسنمی؟

کۆلگه ده بیتن آغاجین کۆلگه سی اولماز.

بعضی اولدوزلار کچیچک اولدوقلاری اوچون یوخ، یوکسکده اولدوقلاری اوچون گؤرونمورلر

ایکی یئرده جاواب گنج گلر: بیر اهمییتسیز اولاندا، بیر ده لاپ واجیب اولاندا

مئیدان جنگی جیدال مئیدانیدیر. چکیلنی قوواجاقلار.

مال، ائو اشیاسی همیشه الهه ائدیله بیلر. آبیر، احتیرام ایسه پول ایله آئینا بیلمز.

جهالت توخومو شلغم کیمی عالمی توتوب. سنین، منیم کیمی آلاق وورانلاردا کی، تک تک.

بیزیم زمانه ده اینسان اینسانین جلالیدیر. کیمین کی، اینده ایختیار وار، نه دئسه دوغرو دور. کیم کی، مظلوم دور، نه دئسه یالاندیر.

بو گون کربلا میدانی آذربایجانداکی وطنپورلیک میدانیdır. هر کیمین - اورگینده بیر جوزی ده اولسا، دین، ناموس، وطن حیسی وارسا، اورانین قیدینه قالمایدیر...

آزادلیق هئچ وخت، هئچ یئرده وئر یلمز، او آنجاق آئینار! دوشمنیمیز ده، دوستوموز دا بیلیر کی، یوز دفعه باسیلساق دا، مووقتیدیر. بیر دفعه قالیب کلسک، ابدی اولاجاق.

زنجیرلری قیرماق اوچون عقل گوجوده، ال گوجوده ایشلتمک لازیمدیر.

قارینجadan یازاندا دا صنعتکار اولماق هونردیر. گول، بولبول اونسوز دا گؤزدیر. اصل صنعت قارینجانین گؤزلیگینی کشف ائتملیدیر.

شاعیر ده، عالیم ده، موعلیم ده ائلدن گوج آلمایدیر!

ایتن حؤرمتی قایی قایی گزیب دیلنمک اولماز!

آزادلیغی قوروماق اونو فتح ائتمک قدر موقدسدیر.

İşıqlı Ömrün Akkordları

Şəfəq Nasir

O, işığı çox sevirdi, hələ uşaqlıq çağlarından qəlbində şiddət edən bu sevgiyə, istəyə qovuşmaqdan, onun nuruna bələnməkdən ötrü xəyalında yaratdığı qövsi-quzeh paklığında nurlu bir aləmə sarı yol başlamaq arzusu ilə çırpınırdı. Gözünə-könlünə saçılan o işığın yaratdığı aydınlıqda özünü elə azad və rahat hiss edirdi ki! Onun axıb gəldiyi çeşmənin gözündən bol-bol içmək, nurlanmaq, özü boyda işıq olub, ətrafına saçmaq, qaranlıqları aydınlatmaq, insanlara bol-bol sevinc bəxş etmək xəyalı ilə yaşayırdı. Balaca oğlan böyüdükcə, hər kəsin ruhunda, düşüncəsində bir ziya ocağının közərməsini arzulayırdı. Bu arzunu, istəyi həyatı boyu adında, əməllərində yaşadan Allah adamı, bir ilıq aprel səhərində qos-qocaman türk yurdu Ərdəbilin Əndəlib kəndində dünyaya gələn Mir Cəlal Əli oğlu Paşayev idi. Onun közündə-könlündə bir mayak təki daşdığı sevginin adı isə maarif işığı idi...

Azərbaycanın xalq şairi Mirvarid Dilbazi Mir Cəlal haqqında bir məqaləsində yazırdı: "Mən Mir Cəlal Paşayevi üç zirvənin fəthi kimi xatırlayıram: alim, pedaqoq, yazıçı. Mir Cəlal müəllim fəth etdiyi çox çətin elm zirvəsində müzəffər fəth kimi dayandı, mütəfəkkir alim kimi tanındı". Bu, gəlişigözəl, həm də təsadüfdən yaranan fikir deyildi. Mir Cəlal Paşayevin adı XX əsr Azərbaycan ictimai-ədəbi fikir tarixinə görkəmli yazıçı, ədəbiyyatşünas alim, pedaqoq kimi yazılmışdır. Onun doğulduğu, təhsil aldığı, əmək fəaliyyətinə qədəm qoyduğu ilk vaxtlardan elmi-ədəbi yaradıcılığın bir neçə qanadında özünü təsdiq etməsi, bu müqtədir şəxsiyyətin hələ işıq axtardığı uşaqlıq çağlarından qəlbində rişə atmışdı. Arzularının ilk beşiyi Əndəlibin yaddaşında yaşatdığı gözəl, füsunkar mənzərəsi, qədim Gəncənin maarif ocağının istisi, paytaxt Bakının qaynar, elmi, ictimai, ədəbi mühiti Mir Cəlalin sözün həqiqi mənasında həyatına, tərcümeyi-halına, ömür salnaməsinə özünün bənzərsiz nəqşlərini saldı...

Filologiya elmləri doktoru, professor, yazıçı-publisist, ədəbiyyatşünas alim, tənqidçi, pedaqoq, ictimai xadim Mir Cəlal Paşayev Azərbaycan ədəbiyyatına genişhatəli yaradıcılığı ilə xidmət göstərmiş ədəbi şəxsiyyətlərdəndir. Onun həyatı başdan-başə özünü, eləcə də gənc nəslə yetişdirmək, ədəbi prosesləri izləmək, tədqiq etməsi ilə səciyyəvi xarakterə malik olmuşdur. Zəhmət dolu illərin çətinliklərinə sinə gərən və zamanın nəhrində, həyatın keşməkeşlərində bərkiyən vətəndaş alimin, ziyalının həyat yolu, irsi Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq elminin, ədəbi tənqidin və bədii ədəbiyyatın inkişafına özünün mükəmməl təsirini göstərmişdir. Eləcə də ötən əsrin 30-70-ci illərində maarifçilik işığının xalqın həyatına gün tək saçması, böyük bir müəllim ordusunun yetişməsi həm də onun adı ilə bağlıdır, desək, yanılmazdır. Bu mənada görkəmli yazıçının, elm və ədəbiyyat xadiminin, pedaqoqun sənət taleyi, daim ədəbi axtarışda, yazıb-yaratmaqda keçən ömür yolu yeni nəsil üçün bir örnək olmuşdur.

Mir Cəlal həqiqət işığına, haqqa, ədalətə tapınan əməlisaleh insan olduğundan Azərbaycanın elmi, ictimai-ədəbi mühitinə səpdiyi toxumlar belə bir münbit şəraitdə günəş işığından güc alaraq yetişmişdir. Onun yetirmələri, tələbələri, Mir Cəlal məktəbinin müdavimləri qəlblərində və əməllərində daşdıqları o işığın aydınlığında fəaliyyət göstərmişlər. Xalqın inkişafı yolunda ömür əritmək, çoxçeşidli yaradıcılığını ədəbiyyat tariximizin yaddaşına ötürməkdə Mir Cəlalin xidmətləri böyükdür.

Mir Cəlal Paşayevin həyat yolunda atdığı ilk addımlar Gəncədən başlamışdır. Atası və qardaşı ilə bu şəhərə köçdüyündən uşaqlıq, yeniyetməlik dövrü də bu qədim diyarda keçmişdir. İbtidai sinfi burada oxumuş, 1924-1928-ci illərdə Gəncə Darülmüəllimində təhsil almışdır. Müəllimlik fəaliyyətinə isə Gədəbəy yeddiillik məktəbindən başlamışdır. Bir qədər burada işlədikdən sonra yenidən Gəncəyə qayıtmış, 1 nömrəli şəhər məktəbində direktor vəzifəsində işləmişdir. Lakin o, təhsilini davam etdirmək istəyir, bu məqsədlə də 1930-1932-ci illərdə Kazan Şərq Pedaqoji İnstitutunun ədəbiyyat şöbəsində təhsil alır. Onun ədəbiyyata ciddi marağı bu illərdə daha da artır. 1934-cü ildə isə "Sağlam yollarda" adlı ilk kitabı ilə ədəbiyyata pasport alır. Onu da xatırladaq ki, Mir Cəlalin ədəbi yaradıcılığının formalaşmasına Gəncə ədəbi mühitinin böyük təsiri olmuşdur. Onun ilk qələm məhsulları "Qırmızı Gəncə", "Yeni fikir", "Hücum" "Gənc işçi", "Kommunist", "İnqilab və mədəniyyət" və sonralar da digər mətbu orqanlarda göründü. Ciddi, yeni və öz mövzuları ilə ədəbiyyata gələn Mir Cəlal müəllimin yazıçılığa olan meyli, məhəbbəti qəlbini ahənrüba kimi özünə cəkmisdi.

Çünkü hələ erkən yaşlarından həyatın hər üzünə bələd olması, müxtəlif xarakterli adamların həyat tərzini izləməsi və bu həyatın insanların təbiətində, vərdişində yaratdığı təbəddülatlar ədəbi yaddaşında bir tablo yaratmışdır. Mir Cəlal bu tabloda görüb-duyduqlarını təsvir etməyə, sadə insanların obrazını yaratmağa, yalanı, saxtakarlığı qılıncdan kəsərli qələmi ilə ifşa etməyə bir ehtiyac duyur, yaradıcılıq eşqilə çırpınırdı. İllər ötdükcə formalaşan, zənginləşən ədəbi yaddaşının işığında altı roman ("Dirilən adam", "Yaşadılarım", "Yolumuz hayanadır", "Bir gəncin manifesti", "Açıq kitab", "Təzə şəhər"), 300-ə yaxın hekayə və povestləri, xeyli oçerkləri ilə böyük şöhrət qazanan Mir Cəlal mükəmməl yazıçı olduğunu ədəbi məhsulları ilə sübut etdi. Burada bir məqalədə onun yaradıcılığından əhatəli şəkildə bəhs etmək imkanı olmadığından yalnız "Bir gəncin manifesti"ndən bir məqamı yada salmaq istəyirəm. Onun yazıldığı tarixdən 80 ilə yaxın vaxt ötməsinə baxmayaraq, əsər öz tərəvətini, oxucu marağını bu gün də saxlamaqdadır. "Bir gəncin manifesti"nin gənclərin sağlam ruhda yetişməsinə, vətənpərvərlik, insansevərlik ruhunda tərbiyə olunmasına təsiri olduqca böyükdür. İnanı bilmərəm ki, qardaşının ölümündən sarsılan, haray qoparan Mərdanın: "Bahar, mənim mələk quzum, körpə qardaşım, indi sən hardasan? Qalx qardaşım, buzlu torpağın altında olsan da, ailəmizə bax..." - deyər, ürəkləri parçalayan monoloqu oxuyanların gözü yaşarmasın. Aydın ki, cəmiyyət həyatında qazanılan uğurların ən ümduəsi, onun milli-mənəvi dəyərlərə söykənməsidir. Bu dəyərlərin yeniləşən həyatımıza təsirində ədəbiyyatın, zaman-zaman yetişən ziyalıların rolu böyükdür. Ustad yazıçılarımız da öz əsərlərində Azərbaycan həyatını, onun mentallığını, milli-mənəvi xüsusiyyətlərinin daşıyıcısı olan insanların xarakterik obrazlarını yaratmışlar. Mir Cəlalin bədii yaradıcılığında yeni insanın obrazı, onun istək və arzuları, cəmiyyətə aşıladığı əxlaqi dəyərlər böyük səriştə və ustalıqla təsvir olunmuşdur. Bunlar mütəfəkkir yazıçının, milli xarakterli hekayələr, romanlar müəllifinin bədii yaradıcılığında, ədəbi fəaliyyətində ayrıca bir səhifədir. Zənnimizcə, Mir Cəlalin yaradıcılıq yolunu böyük ömrün monoqrafiyası, salnaməsi, epopeyası adlandırmaq doğru olar. Keçdiyi ömür yolu ilə gələcək nəsələ, örnək olan Mir Cəlal həyatın burulğanlarında bərkdən-boşdan çıxmış, ətrafında baş verən hadisələrə ayıq yazıçı müşahidələrilə yanaşmış, müxtəlif mövzularda yaratdığı əsərlərlə ədəbiyyat tariximizi zənginləşdirmişdir. O, çoxsaylı bədii əsərlərində xalq ruhunun, həyatının ictimai-mənəvi problemlərini açmağa çalışmışdır. Bunlar yazıçının bədii yaradıcılığı ilə fəth etdiyi birinci zirvədir...

Sonra Mir Cəlalin həyatının Bakı dövrü başladı. Bədii yaradıcılıqla yanaşı, elmə olan marağı onu Azərbaycan Dövlət Elmi Tədqiqat İnstitutunun aspiranturasına gətirdi. Mir Cəlal müəllim yaradıcılığının ikinci qanadı olan elmi axtarışlarında da eyni həvəslə və böyük səylə çalışdı. "Füzulinin poetikası" adlı namizədlik işi (1940), "Azərbaycanda ədəbi məktəblər" (1947) doktorluq dissertasiyası məhz Mir Cəlalin idrakı, elmi-ədəbi-nəzəri təfəkkürünün işığında ərsəyə gətirdiyi sanballı tədqiqatlar Azərbaycan ədəbiyyatının tarixinə yazıçının, alimin töhfəsi idi. Hər iki monoqrafiya humanitar sahələrdə təhsil alan tələbələrə ötrü tutiya mənbə, elmi məxəzlərdir. Mir Cəlalin bədii yaradıcılığında olduğu kimi, elmi tədqiqat əsərləri də bu gün bir çox istiqamətdən tədqiqat obyektinə işlənir. Onların hər biri ayrılıqda və ümumilikdə tədqiqat predmetidir. Bu mənada bir çox tədqiqatçı alimlər öz məqalələrində onun orijinal mövzuları ilə elmdə ilk cığır açdığını, həm də böyük vətəndaşlıq məsuliyyəti ilə ədəbiyyat tariximizə xidmət etdiyini vurğulamışlar. Filologiya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın həqiqi üzvü, əməkdar elm xadimi, yazıçının nəvəsi Nərgiz Paşayeva qeyd edir ki, Firidun bəy Köçərlidən sonra Azərbaycan ədəbiyyatı tarixini yazan - Nizami Gəncəvidən başlamış özünəqədərki dövrə kimi ədəbi şəxsiyyətləri monumental əsərlərində təqdim edən Mir Cəlal Paşayev olmuşdur. Bu və ya digər elmi-ədəbi faktlar bir çox görkəmli ədəbiyyatşünaslar, diçilər, filosoflar tərəfindən də ictimai fikir tariximizdə öz əksini tapmışdır. Alimin elmi əsərləri sırasında bir neçəsinin adını xatırlatmağı vacib sanırıq: "C.Məmmədquluzadə realizmi haqqında", "Ədəbiyyatşünaslığın əsasları", "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı: Ali məktəblər üçün dərslik", "Azərbaycanda ədəbi məktəblər (1905-1917)", dörd cildə "Seçilmiş əsərləri" və sair. Bu, fəthin fəth etdiyi ikinci zirvədir... Mir Cəlal Paşayev Azərbaycan elmi-pedaqoji mühitində "Müəllimlər müəllimi" kimi işıqlı, nurlu bir ad almışdır. Bu adı o, 40 ildən çox pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olduğuna, ən başlıcası, bu peşyə özünün həyat təcrübəsindən topladığı çeşid-çeşid detalları, ştrixləri gətirdiyinə, onun müqəddəsliyini qoruduğuna görə qazanmışdır.

Mir Cəlal Paşayev Bakı Dövlət Universitetinin filologiya və jurnalistika fakültələrində mənim də nəslim daxil olmaqla bir neçə nəslin müəllimi olmuşdur. Biz həm də onun tələbələrindən dərslər almışıq. O zaman müşahidə etmişdim ki, onların hər birinin hazırlıqlı olmasında, tələbə ilə davranışında, qayğıkeşliyində Mir Cəlal məktəbinin ənənələri yaşayır.

Mir Cəlal haqqında məqaləni işləyərkən müəllimim haqqında oxuduğum əsərləri xatırlamağa çalışdım. Onların sırasında özünün yetişdirdiyi, gələcəyinə ümid bəslədiyi tələbələrindən professor Xalid Əlimirzəyevin (o, ümidləri hələ müəlliminin sağlığında doğrultmuşdu) ustası haqqında böyük fəxrət, qürur hissilə yazdığı "Mənəvi borc" kitabını yada salmaya bilmirəm. "Mənəvi borc" böyük ehtiramın, qədirdanlığın ifadəsi olaraq, eləcə də elmdə və ədəbi mühitdə bir şəxsiyyət kimi yetişməsində böyük rol oynayan müəllimi professor Mir Cəlal Paşayevin əziz xatirəsinə həsr olunmuşdur. Bu əsərdə Xalid müəllim müqtədir şəxsiyyətin elmi, ədəbi yaradıcılığını, əsərlərinin siqlətini, ideya və məzmununu nəzəriyyəçi alim kimi xarakterizə etmişdir. O, ustası, müəllimi Mir Cəlal Paşayevin xarakterini bir neçə istiqamətdən açmaqla onun parlaq obrazını yaratmışdır. "Mənəvi borc"da Mir Cəlal müəllimin elmi, ədəbi yaradıcılığı, pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, insani keyfiyyətləri - xeyirxahlığı, saflığı, səmimiyyəti, qətiyyəti, istedadlı insanlara dayaq durması, eləcə də yazıçının obrazı gerçəkliyin işığında elə gözəl, unikal ştrixlərlə təsvir edilib ki, buna həqiqi mənada heyretlənməmək olmur. Xalid müəllim yazır: "Mir Cəlal müəllim məni dəfələrlə həyatın bataqlıqlarından çıxarıb. Çox işdə arxam, dayağım olub. Həmişə kürəyimdə onun isti nəfəsini hiss etmişəm, amma bütün bunların əvəzində bir dəfə də olsun ona təşəkkür etməyə, minnətdarlığımı çatdırmağa imkan verməyib. Etdiyi yaxşılıqları, göstərdiyi hamilik yardımını da özünün müəllimlik və böyüklük borcu hesab edib". Ən başlıcası da həmin dövr, Mir Cəlal epoxasının əzəməti gözümüzün qarşısında canlanır. Bu işə pedaqoq Mir Cəlalin fəth etdiyi üçüncü zirvədir...

Burda mövzu ilə səsleşdiyindən, filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Əhmədovun müqtədir yazıçı, ədəbiyyatşünas alim, pedaqoqun həyat və yaradıcılıq yolunu işıqlandıran, özünün məziyyətləri, mənəvi dəyəri ilə ictimai-ədəbi cəmiyyətdə böyük maraqla qarşılanan 2 cildə "Mir Cəlal" kitab-albomuna da diqqət yönəltməyi məqsədəuyğun sayırıq. Əsərdə M.Cəlalin həyat və fəaliyyəti ayrıca fəsillərdə maraqlı mövzular üzrə qruplaşdırılıb. "Ədəbi-nəzəri düşüncələr", "Əbədiyaşar ümumxalq sevgisi", "Fotosənədlər, əlyazmalar, epistolylar irs", "Gəncədən keçən yollar", "Həyatımda yaratdığım ən böyük əsərim - ailəmdir" və bu kimi digər mövzular Mir Cəlalin sənət dünyasını, mənəvi aləmini güzgü kimi əks etdirir. "Həyatımda yaratdığım ən böyük əsərim - ailəmdir", Mir Cəlal həmişə bu fikirdə olmuş, ömür-gün yoldaşı, övladları ilə birgə olmaqdan böyük zövq aldığı demişdir. Taleyin xoş bir məqamında qoşalaşan ömrün içində bu kök barlı-bəhərli ağac kimi qol-budaq atdı, böyüdü. Bu qol-budağın hər biri kökün nəciibliyini, əxlaqını, mənəvi varidatını hifz edərək ailənin şərəfini uca tutmağı bacardı.

Mir Cəlalin uzaq Novosibirskdən ömür-gün yoldaşı Püstə xanıma yazdığı bir məktubdan sətirlər: "... Gözüm balalarımızı axtarır. Qulağıma Arifin, Elmiranın səsi gəlir. Elə bilirəm bu saat Əliş səslənəcək, məni çağıracaqdır. Yəqin, Hafiz yeriyir. Rəna onu tutub gəzdirir. Ailəmizin xoşbəxt saatları - axşamüstü hamımızın bir yerdə deyib-güldüyümüz yadıma düşür. Deyirəm əsl həyat, əsl səadət odur.

Mən bir də o saatlara qovuşmaq, bir də balaları başıma yığıb şən uşaq səsləri şəraitində nahar eləmək, demək-gülmək həsrətilə yaşayıram". Bu, yazıçının "Həyatımda yaratdığım ən böyük əsərim - ailəmdir", fikrinin həqiqi ifadəsidir.

M.Cəlali hər zaman böyük sevgi, minnətdarlıq hissilə xatırlayan, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini üzə çıxaran Nəriman Həsənzadənin onun haqqında yazdığı xatirəsində belə bir cümlə var: "Mir Cəlal işığı çox sevirdi. Evə gələndə kimi bütün çil-çirağı yandırardı". Bu, zahirən bir insanın həyatda vərdiş etdiyi sadə hərəkətini xatırladır. Başqa bir tərəfdən, bu vərdişi, əslində, Mir Cəlalin daxilən işıqlı insan olması, ictimai əhəmiyyətli hadisələrə qəlbinin işığı ilə nəzər salması kimi anlamaq, yazıçının yaşam düsturu da adlandırmaq olar. Bəli, cəmi 70 ilə sığan bir ömrün, Mir Cəlal məktəbinin işığı o qədər gurdu ki, onun nurundan hələ neçə-neçə nəslin övladlarının faydalanacağı mütləqdir...

<https://edebiyyatqazeti.az/news/edebi-tenqid/3569-isiqli-omrun-akkordlari>

ایشیق لی عۆمرون آکوردلاری...

شفق ناصر

او، ایشیقی چوخ سۆیوردی، هله اوشاقلیق چاغلاریندان قلیبندە شدت ائدن بو سۆگبیە، ایستە یە قوووشماقدان، اونون نورونابه نمکدن اۆترو خیالیندا یاراتدیغی قووسی-قوزنج پاکلیغیندا نورلو بیر عالمه ساری یول باشلاماق آرزوسو ایله چیرپنیردی. گۆزونه-کۆنلونه ساچیلان او ایشیغین یاراتدیغی آیدینلیقتا اۆزونو ائله آزاد و راحت حیس ائدیردی کی! اونون آخیب گلدی چئشمه نین گۆزوندن بول-بول ایچمک، نورلانماق، اۆزو بویدا ایشیق اولوب، اطرافینا ساچماق، قارانیقلاری آیدینلاتماق، اینسانلارا بول-بول سۆیوج بخش ائتمک خیالی ایله یاشاییردی. بالاجا اوغلان بۇبودو کجه، هر کسین روحوندا، دوشونجه سینده بیر ضیا اوچاغینین کۆز مه سینا آرزولاییردی. بو آرزونو، ایستی حیاتی بو بو آدیندا، عمللرینده یاشادان الله آدامی، بیر ایلیق آپرئل سحرینده قوس-قوجامان تورک یوردو اردیلین عندیلب کنندینده دونیا یا گلن میر جلال علی اوغلو پاشایئو ایدی. اونون گۆزوندە-کۆنلوندە بیر مایاق تکی داشیدیی سۆگینین آدی ایسه معاریف ایشیقی ایدی...

آذربایجانین خالق شاعری میروارید دیلبازی میر جلال حاقیندا بیر مقاله سینده یازیردی: "من میر جلال پاشایئو اوچ دیروهنین فاتحی کیمی خاطر لاییرام: عالیم، پنداقوق، یازچی. میر جلال معلم فتح ائدی چوخ چتین علم دیروه سینده مظفر فاتح کیمی دایاندی، متفکیر عالیم کیمی تانیندی." بو، گلیشی گۆزل، هم ده تصادفدن یارانان فیکیر دئییل دی. میر جلال پاشایئوین آدی ۲۰-جی عصر آذربایجان اجتماعی-ادبی فیکیر تاریخینه گۆر کملی یازچی، ادبیاتشوناس عالیم، پنداقوق کیمی یازلمیش دیر. اونون دوغولدوغو، تحصیل آلدیی، امک فعالیتینه قدم قویدوغو ایلك واختلاردان علمی-ادبی یارادیجیلیغین بیر نئچه قانادیندا اۆزونو تصدیق ائتمه سی، بو مقتدر شخصیتین هله ایشیق آختاردیغی اوشاقلیق چاغلاریندان قلیبندە ریشه آتمیشدی. آرزولارینین ایلك بئشی عندییین یادداشیندا یاشاندیغی گۆزل، فوسونکار منظره سی، قدیم گنجه نین معاریف اوچاغینین ایستی سی، پایتاخت باکینین قاینار، علمی، اجتماعی، ادبی موحیطی میر جلالین سۆزون حقیقی معناسیندا حیاتی، ترجمه یی-حالینا، عۆمور سالنامه سینە اۆزونون بنزرسیز نقشلرینی سالدی...

فیلولو گبی علملری دوکتورو، پروفئسسور، یازچی-پوبلیسیست، ادبیاتشوناس عالیم، تنقیدچی، پنداقوق، اجتماعی خادیم میر جلال پاشایئو آذربایجان ادبیاتینا گنیش احاطه لی یارادیجیلیغی ایله خیدمت گۆستریش ادبی شخصیتلردن دیر. اونون حیاتی یاشادان-باشا اۆزونو، ائله جه ده گنج نسلی یتیشدیرمک، ادبی پروسئسلی ایزله مک، تدقیق ائتمه سی ایله سجویی کاراکتیره مالیک اولموش دور. زحمت دولو ایلرین چتینلیکلرینه سینه گرن و زامانین نهرینده، حیاتی کئشمکئشلیرنده برکین وطنداش عالیمن، ضیالینین حیات یولو، ارثی آذربایجان ادبیاتشوناسلیق علمینین، ادبی تنقیدین و بدیی ادبیاتین اینکشافینا اۆزونون موکمل تأثیرینی گۆستریش دیر. ائله جه ده اۆتن عصرین ۳۰-۷۰-جی ایللرینده معاریفچیلیک ایشیغینین خالقین حیاتی گون تکی ساچماسی، بۇیوک بیر معلم اوردوسونون یتیشمه سی هم ده اونون آدی ایله باغلی دیر، دئسک، یانیلما یق. بو معنادا گۆر کملی یازچینین، علم و ادبیات خادیمینین، پنداقوقون صنعت طالعی، دایم ادبی آختاریشدا، یازیب-یاراتماقدا کئچن عۆمور یولو یئنی نسل اوچون بیر اۆرنک اولموش دور.

میر جلال حقیقت ایشیغینا، حاقا، عدالته تاپینان عملی صالح اینسان اولدوغوندا آذربایجان علمی، اجتماعی-ادبی محیطینه سپدی توخوملار بئله بیر مونیت شرایطه گونش ایشیغیندان گوج آلاق یتیشمیش دیر. اونون یتیرمه لری، طلبه لری، میر جلال مکتبیین موداویملری قلملرینده و عمللرینده داشید یقلاری او ایشیغین آیدینلیغیندا فعالیت گۆستریشلر. خالقین اینکشافی یولوندا عۆمور اریتمک، چوخ چئشیدلی یارادیجیلیغینی ادبیات تاریخیمیزین یادداشینا اۆتورمکده میر جلالین خیدمتلری بۇیوک دور.

میر جلال پاشایئوین حیات یولوندا آدیغی ایلك آددیملار گنجه دن باشلامیش دیر. آناسی و قارداشی ایله بو شهره کۆچدویون دن اوشاقلیق، یئنی یتمه لیک دؤورو ده بو قدیم دیاردا کئچمیش دیر. ایبتیدای صینفی بورادا اوخوموش، ۱۹۲۴-۱۹۲۸-جی ایللرده گنجه دارالمعلمینده تحصیل آلمیش دیر. معلملیک فعالیتینه ایسه گنده بی ینددی ایلیک مکتبیین دن باشلامیش دیر. بیر قدر بورادا ایشلیدیکدن سونرا یئنی دن گنجه یه قایتمیش، ۱ نؤمره لی شهر مکتبیینده دیرکتور وظیفه سینده ایشلمیش دیر. لاکین او، تحصیلینی داوام ائدیرمک ایستیر، بو مقصدله ده ۱۹۳۰-۱۹۳۲-جی ایللرده قازان شرق پنداقوژی اینستیتوتونون ادبیات شعبه سینده تحصیل آلیر. اونون ادبیاتا جدی ماراغی بو ایللرده داها دا آرتیر. ۱۹۳۴-جو ایلدە ایسه "ساغلام یوللاردا" آدی ایلك کیتابی ایله ادبیاتا پاسپورت آلیر. اونو دا خاطر لاداق کی، میر جلالین ادبی یارادیجیلیغینین فورمالاشماسینا گنجه ادبی محیطینین بۇیوک تأیری اولموش دور. اونون ایلك قلم محصوللاری "قیرمیزی گنجه"، "یئنی فیکیر"، "هوجوم"، "گنج ایشی"، "کوممونست"، "اینقیلاب و مدنیت" و سونرالاردا دیگر مطبوع اورقانلاردا گۆر وندو. جدی، یئنی و اۆز مۆوضوعلاری ایله ادبیاتا گلن میر جلال

میر جلال بو تابلودا گۆروب-دویدوقلارینی تصویر ائتمه یه، ساده اینسانلارین اوپرازینی یاراتماغا، یالانی، ساختا کارلیغی قیلیجندان کسرلی قلمی ایله ایفا ائتمه یه بیر احتیاج دوپور، یارادیجیلیق عشقیله چیر پینیردی. ایلر اؤندو کجه فورمالاشان، زنگینلشن ادبی یادداشینین ایشیغیندا آتی رومان ("دیریلن آدام"، "باشیدلاریم"، "یولوموز هایانادیر"، "بیر گنجین مانیفستی"، "آچیق کیتاب"، "نزه شهر"، "۳۰۰-۱ یاخین حکایه و پوونسترلی، خیلی اوچتر کلری ایله بویوک شؤهرت قازانان میر جلال موکمل یازچی اولدوغونو ادبی محصوللاری ایله ثبوت ائتدی. بوردا بیر مقاله ده اونون یارادیجیلیغیندان احاطه لی شکیلده بحث ائتمک ایمکانی اولمادیغیندان یالیز "بیر گنجین مانیفستی" یندن بیر مقامی یادا سالماق ایستیرم. اونون یازیلدیغی تاریخ دن ۸۰ ایله یاخین وخت اؤتمه سینه باخما یارق، اثر اؤز طراوتینی، اوخوجو ماراغینی بو گون ده ساخلاماقدادیر. "بیر گنجین مانیفستی" نین گنجلرین ساغلام روحدا یتیشمه سینه، وطنرورلیک، اینسان سئورلیک روحوندا تربیه اولونماسینا تأثیری اولدوقجا بویوک دور. اینانا بیلمهره کی، قارداشینین اؤلومون دن ساریسلان، هارای قوپاران مردانین: "باهار، منیم ملر قوزوم، کۆرپه قارداشیم، ایندی سن هاردا سان؟ قالخ قارداشیم، بوزلو تورباغین آلتیندا اولسان دا، عائله میزه باخ... - دئی، اور کلری پارچالایان مونولوقو اوخویانلارین گۆزو یاشارماسین.

آیدین دیر کی، جمعیت حیاتیندا قازانیلان اوغورلارلارین ان اومده سی، اونون میلی-معنوی دیرلره سؤیکنمه سی دیر. بو دیرلرین یننی لشن حیاتی میزا تأثیرینده ادبیاتین، زامان-زامان یتیشن ضیالیلارین رولو بویوک دور. اوستاد یازچیلاریمیز دا اؤز اثرلرینده آذربایجان حیاتی، اونون مننالیغینی، میلی-معنوی خصوصیتلرینین داشییجی سی اولان اینسانلارین خارا کتتریک اوپرازلارینی یاراتمیشلار. میر جلالین بدیی یارادیجیلیغیندا یننی اینسانین اوپرازی، اونون ایستک و آرزولاری، جمعیته آشیلا دیغی اخلاقی دیرلر بویوک سریشته و اوستالیقلا تصویر اولونموش دور. بونلار مو تککیر یازچینین، میلی کاراکتئرلی حکایه لر، رومانلار مؤلفینین بدیی یارادیجیلیغیندا، ادبی فعالیتینده آیرجا بیر صحیفه دیر. زنی میز جه، میر جلالین یارادیجیلیق یولونو بویوک اؤمرون مونوقرافییاسی، سالنامه سی، ائپوپئیاسی آدلان دیرماق دوغرو اولار.

کنچدی عؤمور یولو ایله گله جک نسله، اؤرتک اولان میر جلال حیاتی بورولغانلاریندا بر کدن-بوشدان چیخمیش، اطرافیندا باش وئرن حادثه لره آییق یازچی مشاهدله ریله یاناشمیش، مختلف مؤوضوعلاردا یاراتدیغی اثرلرله ادبیات تاریخیمیزی زنگینلشدیرمیش دیر. او، چوخسایلی بدیی اثرلرینده خالق روحونون، حیاتی نین اجتماعی-معنوی پروبلملرینی آچماغا چالیشمیش دیر. بونلار یازچینین بدیی یارادیجیلیغی ایله فتح ائتدی بیرینجی ذروه دیر... سونرا میر جلالین حیاتی نین باکی دؤورو باشلادی. بدیی یارادیجیلیقلا یاناشی، علمه اولان ماراغی اونو آذربایجان دؤولت علمی تدقیقات اینستیتوتونون آسپیرانتوراسینا گتیردی. میر جلال معلم یارادیجیلیغینین ایکینجی قانادی اولان علمی آختاریشلاریندا دا عینی هوسله و بویوک سعی ایله چالیشیدی. "فضولینین پوئیکاسی" آدلی نامیزدلیک ایشی (۱۹۴۰)، "آذربایجاندا ادبی مکتبلر" (۱۹۴۷) دو کتورلوق دیسسر تاسیاسی محض میر جلالین ایدراکی، علمی-ادبی- نظری تفکورونون ایشیغیندا عرصه یه گتیردی سانباللی تدقیقاتلار آذربایجان ادبیاتی نین تاریخینه یازچینین، عالی مین توهفه سی ایدی. هر ایکی مونوقرافیا هومانیتار ساحه لرده تحصیل آلان طلبه لر دن اؤترو توتیا منبع، علمی مخزنلر دیر. میر جلالین بدیی یارادیجیلیغیندا اولدوغو کیمی، علمی تدقیقات اثرلری ده بو گون بیر چوخ ایستقامت دن تدقیقات اوینکتی اولاراق ایشلیلیر. اولارین هر بیر یاریلیقدا و عمومیلکده تدقیقات پرئدمنتی دیر. بو معنادا بیر چوخ تدقیقاتچی عالیملر اؤز مقاله لرینده اونون اورینال مؤوضوعلاری ایله علمده ایلک جیغیر آچدیغینی، هم ده بویوک وطنداشلیق مسولیتی ایله ادبیات تاریخیمیزه خیدمت ائتدینی و ورغولامیشلار. فیلولوگیا علملری دوکتورو، پروفئسور، آمن-نین حقیقی عضو، امکدار علم خادمی، یازچینین نوه سی نرگیز پاشاینوا قنید اندیر کی، فیریدون بی کؤچرلی دن سونرا آذربایجان ادبیاتی تاریخینی یازان - نظامی گنجوی دن باشلامیش اؤزونه قدر کی دؤوره کیمی ادبی شخصیتلری مونومنتال اثرلرینده تقدیم ائدن میر جلال پاشاینوا اولموش دور. بو و یا دیگر علمی-ادبی فاکتورلار بیر چوخ گؤر کملی ادبیاتشوناسلار، دیچیلر، فیلسوفلار طرفیندن ده اجتماعی فیکر تاریخیمیزده اؤز عکسینی تاپمیش دیر. عالی مین علمی اثرلری سیراسیندا بیر نچه سینین آدینی خاطر لاتماغی واجب سانیر یق: "ج. محمدقلی زاده رئالیزی حاقیندا"، "ادبیاتشوناسلیغین اساسلاری"، "XX عصر آذربایجان ادبیاتی: عالی مکتبلر اوچون درس لیک"، "آذربایجاندا ادبی مکتبلر (۱۹۰۵-۱۹۱۷)", "دؤرد جیلده "سئچلمیش اثرلری" و سائر. بو، فاتحنین فتح ائتدی ایکینجی ذروه دیر...

میر جلال پاشاینوا آذربایجان علمی-پندا قوژی محیطینده "معلملر معلمی" کیمی ایشیقی، نورلو بیر آد آلمیش دیر. بو آدی او، ۴۰ ایلدن چوخ پندا قوژی فعالیتله مشغول اولدوغونا، ان باشلیجاسی، بو پشه یه اؤزونون حیات تجروبه سیندن توپلادیغی جئشید-جئشید دئتالاری، ایشتر یخلری گتیردینه، اونون مقدسلیینی قورودوغونا گؤره قازانمیشدی. میر جلال پاشاینوا باکی دؤولت اونیورسیتتینین فیلولوگیا و ژورنالیستیکا فاکولته لرینده منیمده نسلیم داخیل اولماقلا بیر نچه نسلین معلمی اولموش دور. بیز هم ده اونون طلبه لریندن درس آلمیشیق. او زامان مشاهدده ائتمیشدیم کی، اولارین هر بیرینین حاضر لیلی اولماسیندا، طلبه ایله داوارانیشیندا، قایغیکشلیبندده میر جلال مکتبیینین عنعنه لر ی

میر جلال حاقیندا مقاله نی ایشلر کن معلمیم حاقیندا او خودوغوم اثر لری خاطرلاماغا چالیشدیم. اونلارین سیراسیندا اۆزونون یئتیشدیردی، گلجینه اومید بسلدی طلبه لری دن پروفئسور خالید علی میرزه یئوین (او، اومیدلری هله معلمینین ساغلیغیدا دوغرولموش دو) اوستادی حاقیندا بؤیوک فخرات، غورور حیس سیله یازدیغی "معنوی بورج" کیتابینی یادا سالما یا بیلیم. "معنوی بورج" بؤیوک ائختیرامین، قدر دانلیغین ایفاده سی اولاراق، ائله جه ده علمده و ادبی محیطده بیر شخصیت کیمی یئتیشمه سینده بؤیوک رولو اولان معلمی پروفئسور میر جلال پاشائیون عزیز خاطره سینده حصر اولونموش دور. بو اثرده خالید معلم مقتدر شخصیتین علمی، ادبی یارادیجیلیغینی، اثر لرینین ثیقلینی، ایدیا و مضمونونو نظریه چی عالیم کیمی خارا کتئریزه ائتمیش دیر. او، اوستادی، معلمی میر جلال پاشائیون کارا کتیرینی بیر نجه ایستقامت دن آچماقلا اونون پارلاق او برزینی یاراتمیش دیر. "معنوی بورج" دا میر جلال معلمین علمی، ادبی یارادیجیلیغی، پنداقوژی فعالیتی ایله یاناشی، اینسانی کئیفیتلری - خئیبر خواهلیغی، صافلیغی، صمیمیتی، قطعیتی، ایستعدادلی اینسانلار دا یاق دورماسی، ائله جه ده یازیچینین او برازی گئرچکلیین ایشیغیندا ائله گوژل، اونیکال ایشتریخلرله تصویر ائدیلب کی، بونا حقیقی معنادا حیرتلمه مک اولمور. خالید معلم یازیر: "میر جلال معلم منی دفعه لرله حیاتین باتاقلیقاریندان چیخاریب. چوخ ایشده آر خام، دا باغیم اولوب. همیشه کوریمده اونون ایستی نفسینی حیس ائتمیشم، اما بوتون بونلارین اوزونده بیر دفعه ده اولسون اونا تشکور ائتمه یه، مینتتداریغیمی چاتدیرماغا ایمکان وئرمه یب. ائدی یاخشلیقلاری، گوژلریدی هامی لیک یاردیمینی دا اۆزونون معلملیک و بؤیوکلوک بورجو حساب ائدیپ". ان باشلیجاسی دا همین دؤور، میر جلال ائبو خاسینین عظمتی گوژوموزون قارشیسیندا جان لانیپ. بو ایسه پنداقوق میر جلالین فتح ائدی او چونجو ذیره دیر...

بوردا مؤوضوع ایله سلسلندی، فیلولوکییا علملری دو کتورو، پروفئسور تیمور احمدوون مقتدر یازیچی، ادبیاتشوناس عالیم، پنداقوقون حیات و یارادیجیلیق یولونو ایشیقلا ندیران، اۆزونون مزیتلری، معنا دیری ایله اجتماعی- ادبی جمعیتده بؤیوک ماراقلار قارشیلانان ۲ جیلده "میر جلال" کیتاب-آلبومونا دا دقت یؤنلتمی مقصده او یون ساییریق. اثرده م. جلالین حیات و فعالیتی آیرجا فیصللرده ماراقلی مؤوضوعلار اوزره قروپلاشدیریلیب. "ادبی-نظری دوشونجه لر"، "ابدی یاشار عوموم خالق سئوگی سی"، "فوتوسندلر، ایلاملار، ائپستولیار ائرت"، "گنجه دن کئچن یوللار"، "حیاتیمدا یاراتدیغیم ان بؤیوک اثریم - عائله م دیر" و بو کیمی دیگر مؤوضوعلار میر جلالین صنعت دو نیاسینی، معنوی عالمینی گوژگو کیمی عکس ائتدیریر.

"حیاتیمدا یاراتدیغیم ان بؤیوک اثریم - عائله م دیر"، میر جلال همیشه بو فیکرده اولموش، عؤمور-گون یولداشی، اؤولادلاری ایله بیر گه اولماقدان بؤیوک دؤوق آلدیغینی دئمیش دیر. طالعیین خوش بیر مقامیندا قوشلاشان عؤمرون ایچینده بو کؤک بارلی-بهرلی آغاج کیمی قول-بوداق آتدی، بؤیودو. بو قول-بوداغین هر بیر کؤکون نجیبلیینی، اخلاقیینی، معنوی واریداتینی حیفظ اندرک عائله نین شرفینی اوجا توماغی باجاردی.

میر جلالین اوزاق نوووسیبیرسک دن عؤمور-گون یولداشی پوسته خانیم یازدیغی بیر مکتوبدان سطرلر: "... گوژوم بالالاریمیزی آختاریر. قولاغیما عاریفین، ائلمیرانین سسی گلیر. ائله بیلیرم بو ساعت عالیش سس لنه جک، منی چاغیراجاق دیر. یقین، حافیظ یئر ییر. رعنا اونو توتوب گز دیریر. عائله میزین خوشبخت ساعتلاری - آخشام اوستو هامیمیزین بیر یئرده دئییب-گولدیویوموز یادیم دوشور. دئییرم اصل حیات، اصل سعادت اودور. من بیر ده او ساعتلارا قووشماق، بیر ده بالالاری باشیما بیغیب شن اوشاق سسلری شرایطینده ناهار ائله مک، دئمک-گولمک حسرتیله یاشایرام". بو، یازیچینین "حیاتیمدا یاراتدیغیم ان بؤیوک اثریم - عائله م دیر"، فیکرینین حقیقی ایفاده سی دیر.

م. جلالی هر زمان بؤیوک سئوگی، مینتتدارلیق حیس سیله خاطرلایان، معنوی-اخلاقی دیرلرینی اوزه چیخاران نریمان حسن زاده نین اونون حاقیندا یازدیغی خاطره سینده بئله بیر جمله وار: "میر جلال ایشیغی چوخ سؤیردی. انوه گلن کیمی بوتون چیل-چیراغی یاندراردی". بو، ظاهراً بیر اینسانین حیاتدا وردیش ائدی ساده حرکتینی خاطرلادی. باشقا بیر طرف دن، بو وردیشی، اصلینده، میر جلالین داخیلاً ایشیقلی اینسان اولماسی، اجتماعی اهمیتلی حادثه لره قلیبین ایشیغی ایله نظر سالماسی کیمی آنلاماق، یازیچینین یاشام دوستورو دا آدلاندیرماق اولار. بلی، جمعی ۷۰ ایله سیغان بیر عؤمرون، میر جلال مکتبیین ایشیغی او قدر گوردو کی، اونون نوروندان هله نجه-نجه نسلین اؤولادلارینین فایدالانماغی موطلق دیر...

Çox Gecikdin!

Canay

Gəldin ürəyim parçalanan vaxta yetişdin
Zülmət gecədə qəm calanan vaxta yetişdin.

Yol gözləyərək gözlərimə yol qənim oldu
Varlıq diləyim tapdalanan vaxta yetişdin.

Çəkdi əlini saçlarıma dərdim azalsın
Məndən quru ad yerdə qalan vaxta yetişdin.

Arxamca gəlib əllərimin qeydinə qaldın
Eşqin pərisi dərdə dalan vaxta yetişdin.

Tut əllərimi pəncərədən söz diləyim mən
Lal pəncərənin şe'ri solan vaxta yetişdin.

Sən qoy başını dizlərimə ağla doyunca
Dağlar sinəmi dərdə salan vaxta yetişdin.

Can candan ıraqdır can-ayım kölgədə qalmaz
Doldun canıma lap qocalan vaxta yetişdin.

چوخ گنجیکدین

جانای

گلدین اوریییم پارچالانان واختا یتیشدین
ظولمت گنجهدده غم جالانان واختا یتیشدین.

یول گۆزله یهرک گۆزلریمه یول قنیم اولدو
وارلیق دیله ییم تابدالانان واختا یتیشدین.

چکدین الینی ساچلاریم ددریم آزالسین
من دن قورو آد ینرده قالان واختا یتیشدین.

آرخامجا گلیب ال لریمین قئیدینه قالدین
عشقین پریمی ددرده دالان واختا یتیشدین.

توت ال لریمی پنجره دن سوز دیله ییم من
لال پنجره نین شعری سولان واختا یتیشدین.

سن قوی باشینی دیزلریمه آغلا دو یونجا
داغ لار سینهمی ددرده سالان واختا یتیشدین.

جان جان دان ایراق دیر جان-آی یم کۆلگه ده قالماز
دولدون جانیم لاپ قوجالان واختا یتیشدین.

Sən, mən, bız

Fəriba Mürətzayı

Sən
mən
Bız olmayanda
Ürəyim şaxır
Bulud tək haraylanır;
Dolu- dolu gözəlim
Yağışdan öncə ağlayır!

Görüş

Sənə ulan sevəgim
ürəyimdən
Buğazıma yol açıb,
Xımır - xımır
Baxışına da yol tapıb,
gözümdə
Bır dam söz yığışb,
Gəl dam üstə!
Sənə söyləmişdim
Qədəmlərin
Gözüm üstə.

سن، من، بیز

فربا مرتضایی

سن
من
بیز اولمایاندا
اوره ییم شاخیر
بولود تک هارایانیر؛
دولو- دولو گۆزلریم
باغیشدان اؤنجه آغلابیر!

گۆروش

سنه اولان سئوگیم
اوره ییمدن
بوغازیما یول آچیب،
خیمیر - خیمیر
بaxیشیما دا یول تاپیب،
گۆزومده
بیر دام سۆز بیغیشیب،
گل دام اوسته!
سنه سؤبله میشىدیم
قدملرین
گۆزوم اوسته.

Kimi

Gülzar SƏMA

“Mənə çəkdiyın dağa gəl,
Gəl, qorxma, dumanı yoxdu”.
E.Əzim

O hansı dağdı ki, dumanı yoxdu,
Mənim ilk sevgimin göz dağı kimi?
O hansı yazardı romanı yoxdu,
Şair ürəyimin söz dağı kimi.

Elə sancır sanki key iynələyir,
Bir işə yaramaz şey iynələyir.
Tikməyi bir yana hey iynələyir,
Cumubdur üstümə biz dağı kimi.

Göybəgöy axtardım, Səma, özümü,
Yerbəyer yerlərdə bitdi əzimin.
Gönüqalın bilib üzsüz üzümü,
Dərimi hey soyur xəz dağı kimi.

کیمی

گلزار سما

«منه چکدیین داغا گل،
گل، قورخما، دومانى یوخ دو».
ائشن عظیم

او هانسی داغ دی کی، دومانى یوخ دو،
منیم ایلك سئوگیمین گؤز داغی کیمی؟
او هانسی یازاردی رومانى یوخ دو،
شاعر اوریمین سؤز داغی کیمی.

ائله سانجیر سانکی کئی اینه لیبر،
بیر ایشه یاراماز شئی اینه لیبر.
تیکیمی بیر یانا هئی اینه لیبر،
جوموب دور اوستومه بیز داغی کیمی.

گؤی به گؤی آختاردیم، سما، اؤزومو،
یئر به یئر یئرلرده بیتدی عظیمیم.
گؤنوقالین بیلیم اوزسوز اوزومو،
دریمی هئی سویور خز داغی کیمی.

Gunəş İçmədən Çay İçirlər

Məsud İslaml

Mən köhnə bir kürəydim!
Ömür boyu cür bə cür metallar əridilib məndə,
İndisə, şəhərin ucqarında qalabalıq
bır mal meydanıyam
Hər zaman baxırsan belimdə zəncir qırır
pəhləvanlar
Zəncirlər məni sızlayır mən metalları
Nə məndə günah var nə pəhləvanlar da,
Qırılmış zəncirlərin ölümü,
Yazılmamış şeirlərimin suçudur,
götürün məni,
Götürün günəşin yetişən çağlarına qədər
Burda, alma yetişəndə, qızarmadan saralar
Burda, şairlər günəş içmədən çay içirlər
Götürün məni şeirsizliyə qədər
Mən şair deyiləm,
İndi!

گونش ایچمه دن چای ایچیرلر

مسعود اسلامی

من کۆهنه بیر کوره ایدییم!
عۆمور بۆیو جور به جور مئتال لار اریدیلیب منده
ایندیسه، شهرین او جقاریندا قالابالیق بیر مال
میدانی یام
هر زمان باخیرسان بئلیمده زنجیر قیریر پهلوان لار
زنجیرلر منی سیزلاییر من مئتال لاری
نه منده گوناھ وار نه پهلوان لار دا
قیریلیمیش زنجیرلرین اولومو،
یازیلمامیش شعرلریمین سوچودور
گۆتورون منی
گۆتورون گونشین یئتیشن چاغ لارینا قدر
بوردا، آلما یئتیشنده، قیزارمادان سارالیر
بوردا، شاعیرلر گونش ایچمه دن چای ایچیرلر
گۆتورون منی شعرسیزلییه قدر
من شاعیر دئییلیم،
ایندی!

Qoynunda

Muxtari Aysu

Səbrimiz söz qonusu min həyəcan qoynunda,
Gəl də aç qarçıqəyim şaxta-boran qoynunda.

Arpaçaysız və arazsız mən o itkin sara k1,
Yaşadırdın məni sən hərgün o xan qoynunda.

Həsərətdən həzin, halsız və hayatsız canımı,
Verərəm bir də gəzəm yaz tək açan qoynunda.

Lal aşıqlar sayağı qurbəti kökləndi sazım,
Sözümün min avazı sındı kaman qoynunda.

Sarmaşiq tək fikirim qarma qarışdır dolanır,
Məni o dərde salan düymə, yaxan, qoynunda.

Atamız sürgünə getdikdə anam boyluydur,
Dünyaya alma yeriklirdi, tavan qoynunda.

Caydırır fikrimi birdən uçuram qartal tək,
Xətəri başdan aşan min təyəran qoynunda.

Canlanırdı göz önümdə gözü qanlı-qadalı,
Təni təbrizliyimin bağı duman qoyunda.

Döşü o şanlı şaxan bayrağımın məskənidi,
Sərhədi sevgi ay-ulduz, gözü qan qoynunda.

Yüz sınırsız öpüşün yurdu pərişan qucağı,
Sözü qaçdır gözü bir ömr dayan qoynunda.

قوینوندا

آیسو مختاری

صبریمیز سۆز قونوسو مین هیجان قوینوندا،
گل ده آچ قار چیجه ییم شاختا - بوران قوینوندا.

آرپا چای سیز و آرازسیز مین او ایتگین سارا کی،
باشادیر دین منی سن، هر گون او خان قوینوندا.

حسرتیندن حزین - حال سیز و حیات سیز جانیمی،
وئررم بیرده گهزم یاز تک آچان قوینوندا.

لال عاشیقلار سایاگی غوربتی کؤکلندی سازیم،
سۆزومون مین آوازی سیندی کامان قوینوندا.

سارماشیق تک فیکیریم قارما - قاریشدر دولاشیر،
منی او درده سالان دویمه، یاخان، قوینوندا...

آتامیز سورگونه گنیدیکده آنام بویلویدور،
دونیا، آلما ینریکلیردی، تاوان قوینوندا.

جایدیریر فیکیریمی بیردن اوچورام قارتال تک،
خطری باشدان آشان مین طیران قوینوندا.

جانلانیردی گۆز اؤنومده گۆزو قانلی - قادالی،
تنی، تبریز لییمین باغری دومان قوینوندا.

دؤشو او شانلی شاخان بایراغیمین مسکنی دیر،
سرحدی سؤگی، آی - اولدوز گۆزو قان قوینوندا.

یوز سینیرسیز اؤپوشون یوردو، پریشان قوجاگی!!
سۆزو قاچ دیر، گۆزو بیر عمر دایان قوینوندا.